

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Кафедра міжнародних відносин

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Освітня програма 291.00.02 «Регіональні студії»

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему:

**«РЕГІОНАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ БЕЗПЕКИ В АЗІЙСЬКО-
ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ: РОЛЬ «PACIFIC ISLANDS FORUM»**

Студентки 4 курсу
денної форми навчання
Камінської Яни
Олексіївни

Науковий керівник:
канд. іст. наук, доцент
Брайчевська О. А.

Київ – 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ	2
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	8
1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження	8
1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження	14
РОЗДІЛ 2. ІНСТИТУЦІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ТА БЕЗПЕКОВИЙ КОНТЕКСТ РОЗВИТКУ ФОРУМУ ТИХООКЕАНСЬКИХ ОСТРОВІВ	19
2.1. Передумови та причини створення Форуму Тихоокеанських островів.	19
2.2. Безпеківі виклики і загрози для острівних держав Тихоокеанського регіону.	25
2.3. Інституційна трансформація Форуму Тихоокеанських островів у ХХІ ст.	31
РОЗДІЛ 3. РОЛЬ «PACIFIC ISLANDS FORUM» У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕГІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	36
3.1. Механізми реагування на кризи та миротворча діяльність.	36
3.2. Взаємодія держав-учасниць Форуму Тихоокеанських островів із регіональними інституціями в сфері міжнародної безпеки.	44
3.3. Концепція «Blue Pacific» та її значення в регіональній архітектурі безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.	53
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	65

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АСЕАН	Асоціація держав Південно-Східної Азії
АТР	Азійсько-тихоокеанський регіон
ВВП	Валовий внутрішній продукт
ООН	Організація Об'єднаних Націй
США	Сполучені Штати Америки
ADB	Asian Development Bank
АНА Centre	ASEAN Coordinating Centre for Humanitarian Assistance on Disaster Management
AIFFP	Australian Infrastructure Financing Facility for the Pacific)
AIS	Automatic Identification System
ASPI	Australian Strategic Policy Institute
CROP	Council of Regional Organisations of the Pacific
CSIS	Center for Strategic and International Studies
FFA	Pacific Islands Forum Fisheries Agency
FOC	Forum Officials Committee
FRANZ	Тристороння угода між Францією, Австралією та Новою Зеландією про співпрацю під час ліквідації наслідків стихійних лих (France, Australia, New Zealand)
FRSC	Forum Regional Security Committee
FSRS	Forum Officials Sub-Committee on Regional Security
GDP	Gross Domestic Product
IOM	International Organization for Migration
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change)
IPMDA	Indo-Pacific Partnership for Maritime Domain Awareness
NBR	National Bureau of Asian Research
NGO	Non-Governmental Organisation
OCO	Oceania Customs Organisation
OPOC	Office of the Pacific Ocean Commissioner
PICP	Pacific Islands Chiefs of Police
PIC	Pacific Island Country
PICT	Pacific Island Country and Territory
PIF	Pacific Islands Forum
PINA	Pacific Islands News Association
PMG	Peace Monitoring Group
PNG	Papua New Guinea
PRAN	Pacific Regional Assistance to Nauru
PTCCC	Pacific Transnational Crime Coordination Centre
QUAD	Quadrilateral Security Dialogue
RAMSI	Regional Assistance Mission to Solomon Islands
RNZ	Radio New Zealand
SIAF	Solomon Islands Assistance Force
SIDS	Small Island Developing States

SPC	South Pacific Commission
SPEC	South Pacific Bureau for Economic Cooperation
SPPKF	South Pacific Peacekeeping Force
TCU	Transnational Crime Unit
TMG	Truce Monitoring Group
UNCLOS	United Nations Convention on the Law of the Sea
UNDP	United Nations Development Programme
UNEP	United Nations Environment Programme
UNESCAP	United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime

ВСТУП

Актуальність теми. Тихоокеанський регіон дедалі частіше опиняється в епіцентрі глобальних безпекових трансформацій. Якщо ще кілька десятиліть тому Океанія сприймалася як периферія світової політики – віддалена, розпорошена й стратегічно малозначуща, то в XXI столітті вона перетворилася на регіон, де перетинаються кліматична криза, геополітичне суперництво великих держав, транснаціональна злочинність та боротьба за морські ресурси. Для малих острівних держав, що розвиваються, ці виклики мають безпосередній практичний вимір: ідеться про збереження державності цілих націй перед обличчям підвищення рівня Світового океану, про збереження суверенітету над величезними морськими просторами та про здатність протистояти тиску потужніших геополітичних гравців.

У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження ролі Pacific Islands Forum – провідної регіональної організації, яка з моменту свого заснування в 1971 році пройшла шлях від неформального «клубу лідерів» незалежних держав до повноцінного міжнародного актора з розгалуженим нормативно-правовим інструментарієм, власними миротворчими механізмами та довгостроковою стратегічною візією, закріпленою в Стратегії 2050 для Блакитного Тихоокеанського континенту. Водночас попри зростання міжнародної уваги до Тихоокеанського регіону, роль PIF у забезпеченні регіональної безпеки залишається недостатньо вивченою, особливо у вітчизняному академічному дискурсі, де ця проблематика є практично недослідженою.

Актуальність теми посилюється тим, що впродовж останніх років Форум Тихоокеанських островів суттєво розширив свій безпековий інструментарій та стратегічне бачення. Ухвалення Боейської декларації 2018 року та Стратегії 2050 для Блакитного Тихоокеанського континенту (2022), активізація оперативної діяльності спеціалізованих агенцій, а також новітні політичні ініціативи, зокрема Декларація «Океан миру» 2025 року, засвідчують, що PIF перебуває в процесі

активної трансформації, яка потребує наукового осмислення. Отже, існує об'єктивна потреба в комплексному аналізі еволюції Форуму як безпекового актора.

Для України ця тема має як академічне, так і прикладне значення. По-перше, малі острівні держави Океанії володіють рівноправними голосами в Генеральній Асамблеї ООН, а розуміння внутрішніх механізмів консолідації їхніх позицій у межах PIF створює для української дипломатії можливість ефективнішої взаємодії з цим електоральним блоком задля підтримки українських безпекових резолюцій та протидії використанню Росією фінансово-економічного тиску на країни регіону. По-друге, закріплене в Боейській декларації та Стратегії 2050 розширене розуміння безпеки, що ставить кліматичні й екологічні загрози в один ряд із традиційними воєнними, є цінним для України в контексті просування екологічного треку Формули миру – протидії екоциду, ліквідації наслідків воєнних руйнувань довкілля та залучення міжнародно-правових механізмів для фіксації відповідних злочинів.

Об'єктом дослідження є регіональна безпека в Тихоокеанському регіоні, що включає воєнно-політичні, кліматичні, економічні, соціальні та геополітичні виміри.

Предметом дослідження є роль Форуму Тихоокеанських островів у забезпеченні регіональної безпеки, його миротворча діяльність, взаємодія з міжнародними інституціями та реалізація концепції «Блакитного Тихоокеанського континенту».

Хронологічні межі дослідження охоплюють період від заснування Форуму в 1971 році до початку 2026 року, із особливим акцентом на трансформації безпекової ролі організації у XXI столітті, зокрема після ухвалення Бікетавської декларації та Стратегії 2050.

Територіальні межі окреслюються простором держав-членів Форуму Тихоокеанських островів, а також Тихоокеанським регіоном загалом, у контексті зовнішньої взаємодії.

Метою бакалаврської роботи є дослідження ролі Форуму Тихоокеанських островів у забезпеченні регіональної безпеки, виявлення ключових етапів його інституційної трансформації, механізмів реагування на кризи та особливостей взаємодії з міжнародними безпековими структурами.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- дослідити політичні, екологічні, економічні та соціально-культурні передумови створення Форуму Тихоокеанських островів;
- охарактеризувати комплекс безпекових викликів і загроз, що постають перед острівними державами регіону;
- проаналізувати інституційну трансформацію Форуму в XXI столітті, включаючи еволюцію його нормативно-правової бази та стратегічного бачення;
- висвітлити механізми реагування PIF на кризи та його миротворчу діяльність;
- визначити особливості взаємодії держав-учасниць Форуму з регіональними та глобальними інституціями у сфері міжнародної безпеки;
- з'ясувати значення концепції «Блакитного Тихоокеанського континенту» для регіональної архітектури безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що до наукового обігу вводиться значний масив англomовних джерел і літератури, раніше не представлених в українській історіографії.

Практичне значення дослідження визначається можливістю використання його результатів у навчальному процесі – при підготовці до семінарських занять та завдань для самостійної роботи.

Структура роботи – робота складається із вступу, трьох розділів, що об'єднують вісім підрозділів, висновків та списку використаних джерел і літератури.

У першому розділі «Теоретико-методологічні аспекти дослідження» здійснено огляд стану наукової розробки проблеми, класифіковано джерельну базу, а також окреслено понятійно-категоріальний апарат і методи дослідження.

Другий розділ «Pacific Islands Forum у системі регіональної безпеки Азійсько-Тихоокеанського регіону» присвячено передумовам створення Форуму, аналізу безпекових викликів для острівних держав та інституційній трансформації організації у XXI столітті.

Третій розділ «Роль Pacific Islands Forum у забезпеченні регіональної безпеки» розкриває механізми реагування на кризи та миротворчу діяльність, взаємодію з міжнародними безпековими інституціями та значення концепції «Блакитного Тихоокеанського континенту».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження

Аналіз наукової літератури засвідчує, що ця проблематика ролі PIF у регіональній безпеці висвітлюється в кількох тематичних групах праць, які різняться між собою за глибиною охоплення предмета та дослідницькими акцентами.

Перша група охоплює праці, які формують теоретичне підґрунтя для розуміння природи PIF як регіональної інституції та його місця в безпековій архітектурі Океанії. Передусім варто відзначити монографію Грега Фрая «Framing the Islands: Power and Diplomatic Agency in Pacific Regionalism» (2019), в якій автор аналізує еволюцію регіональної дипломатії, концепцію «тихоокеанського шляху» та зростання суб'єктності малих острівних держав на міжнародній арені.¹ Не менш важливою є редагована Фраєм і Сандрою Тарте колективна монографія «The New Pacific Diplomacy» (2015), яка вперше комплексно представила зміну парадигми тихоокеанської дипломатії – від пасивного спостерігача до активного актора.² Праці Стюарта Ферта, зокрема «The Pacific Islands and the globalization agenda» (2000)³ та розділ «International organisations and security cooperation in the Pacific Islands» (2025)⁴, забезпечують розуміння історичного контексту та взаємодії регіональних структур із глобальними. Робота Дейва Піблза «The Pacific Islands Forum» (2005)⁵ дає ґрунтовний аналіз ранніх етапів інституціоналізації Форуму. Особливе місце

¹ Fry, Greg. *Framing the islands: Power and diplomatic agency in Pacific regionalism*. anu Press, 2019.

² Fry, Greg, and Sandra Tarte, eds. *The new Pacific diplomacy*. anu Press, 2015.

³ Firth, Stewart. "The Pacific Islands and the globalization agenda." *The Contemporary Pacific* 12.1 (2000): 177-192.

⁴ Firth, Stewart. "International organisations and security cooperation in the Pacific Islands." *Security Cooperation in the Pacific Islands*. Routledge, 2025. 46-60.

⁵ Peebles, Dave. *Pacific regional order*. ANU E Press, 2005.

займає дослідження Річарда Герра «Regionalism in the South Seas» (1976)⁶, яке є однією з перших спроб системного аналізу регіональної співпраці ще на етапі домінування Південно-Тихоокеанської комісії. Водночас варто зауважити, що згадані фундаментальні праці, попри свою беззаперечну наукову цінність, були написані до ухвалення Стратегії 2050 для Блакитного Тихоокеанського континенту (2022) та Декларації «Океан миру» (2025), а отже, не можуть повною мірою відобразити новітні зрушення в безпековій архітектурі регіону.

Друга група складається з досліджень, безпосередньо присвячених безпековій діяльності PIF. Вона є найбільш релевантною для теми даної роботи. Центральне місце тут посідає колективна монографія «Security Cooperation in the Pacific Islands: Politics, Priorities, and Pathways of the Regional Security Patchwork» (2025) за редакцією Джоанн Волліс, Генрієтти Макніл, Джеймса Бейтлі та Анни Паулз.⁷ Ця праця, що об'єднує провідних фахівців з безпеки в Океанії, містить окремі розділи, присвячені ролі PIF (авторства Сандри Тарте), міжнародним організаціям (Стюарт Ферт), глобальним безпековим викликам (Мілла Вага та Анна Паулз), а також аналізує такі конкретні кейси, як RAMSI, реакція на COVID-19, проблематика жінок, миру та безпеки. Стаття тієї ж авторської групи «Security cooperation in the Pacific Islands: architecture, complex, community, or something else?» (2023) пропонує оригінальний теоретичний підхід до осмислення регіональної безпекової архітектури.⁸ Окремо слід виділити дослідження Грегора Аллана «South Pacific Security and the Emerging Doctrine of "Co-Operative Intervention"» (2005)⁹, яке аналізує формування доктрини колективного втручання, та статтю Геннінга Блатта «The Pacific Islands Forum as

⁶ Herr, Richard Allen. *REGIONALISM IN THE SOUTH SEAS: THE IMPACT OF THE SOUTH PACIFIC COMMISSION 1947-1974*. Duke University, 1976.

⁷ Wallis, Joanne, et al., eds. *Security cooperation in the Pacific Islands: Politics, priorities, and pathways of the regional security patchwork*. Taylor & Francis, 2025.

⁸ Wallis, Joanne, et al. "Security cooperation in the Pacific Islands: architecture, complex, community, or something else?." *International Relations of the Asia-Pacific* 23.2 (2023): 263-296.

⁹ Allan, Gregor H. "South Pacific Security and the Emerging Doctrine of 'Co-operative Intervention': the Pacific way or Howard's way." (2005).

a peace and security policy player in Oceania» (2016)¹⁰, яка є однією з небагатьох спроб безпосередньо оцінити роль Форуму як безпекового гравця. Водночас слід констатувати, що більшість праць цієї групи зосереджуються на окремих кейсах – передусім RAMSI (2003–2017) та політичних кризах на Фіджі, тоді як комплексний аналіз трансформації безпекового інструментарію PIF від Бікетавської декларації 2000 року до Стратегії 2050 залишається фрагментарним.

Третя група охоплює дослідження конкретних викликів, на які PIF змушений реагувати у своїй безпековій діяльності. Сюди належать праці Ніка Маклеллана «The Nuclear Age in the Pacific Islands» (2005)¹¹ та Стюарта Ферта «The Nuclear Issue in the Pacific Islands» (1986)¹², які розкривають історію ядерних випробувань як одного з каталізаторів регіональної солідарності. Роботи Йоко Огашіви «Microstates and Nuclear Issues» (1991)¹³ та публікація Чанда про французький вплив на регіоналізм (1993)¹⁴ аналізують зовнішні чинники, що формували безпекову архітектуру. Кліматичну безпеку як чинник регіональної політики досліджує Бріттані Бауг у статті «The 2050 Strategy for the Blue Pacific Continent: Political actor or political pawn» (2023).¹⁵ Роботи, присвячені транснаціональній злочинності, економічній вразливості та геополітичному суперництву, а саме аналітичні доповіді UNODC, ADB, IPCC, надають цінний фактологічний та статистичний матеріал, хоча й не фокусуються на PIF як на безпековому акторі.

Четверта група – українська історіографія. В українському академічному дискурсі проблематика регіональної безпеки в Океанії та ролі Форуму

¹⁰ Blatt, Henning. "The Pacific Islands Forum as a peace and security policy player in Oceania." *A Region in Transition* (2016): 185.

¹¹ Maclellan, Nic. "The nuclear age in the Pacific islands." *The Contemporary Pacific* 17.2 (2005): 363-372.

¹² Firth, Stewart. "The nuclear issue in the Pacific Islands." *The Journal of Pacific History* 21.4 (1986): 202-216.

¹³ Ogashiwa, Yoko S. *Microstates and Nuclear Issues: regional cooperation in the Pacific*. editorips@usp.ac.fj, 1991.

¹⁴ Chand, Ganesh. "FRANCE AND SOUTH PACIFIC REGIONALISM IN THE 1980s AND 1990s1." *Journal of Pacific Studies* 17 (1993): 57-81.

¹⁵ Baugh, Brittany. "The 2050 Strategy for the Blue Pacific Continent: Political actor or political pawn." *Analysing climate change and postcolonialism discourse in the post 2050* (2023).

Тихоокеанських островів не отримала системного вивчення. Окремі аспекти, зокрема загальні питання регіональної безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, кліматична дипломатія малих острівних держав, побіжно згадуються в поодиноких статтях, однак комплексні дослідження, присвячені безпосередньо PIF, в українському науковому просторі відсутні. Саме ця обставина зумовлює наукову новизну даної роботи.

Отже, попри наявність ґрунтовних наукових праць з окремих аспектів безпеки та конкретних кейсів миротворчих місій, комплексний аналіз еволюції PIF як багатовимірного безпекового актора, з урахуванням його нормативно-правового інструментарію, інституційної трансформації у XXI столітті та новітніх стратегічних документів, залишається недостатнім. Поза належною увагою дослідників залишаються гендерний вимір миротворчої діяльності Форуму, взаємозв'язок між економічною вразливістю держав-членів та безпековими пріоритетами PIF, а також системний аналіз ролі Форуму у формуванні глобального безпекового порядку денного.

Джерельна база, на якій побудоване дане дослідження, є різноплановою за своїм характером і може бути класифікована за видами документів та ступенем офіційності на шість основних груп.

Першу групу становлять офіційні документи Форуму Тихоокеанських островів, які слугують первинними джерелами для аналізу еволюції безпекового порядку денного та механізмів колективного реагування. До цієї групи належать: Декларація Гоніари 1992 року про правоохоронну співпрацю,¹⁶ Декларація Аітутакі 1997 року про регіональне безпекове співробітництво,¹⁷ Бікетавська декларація 2000 року,¹⁸ що заклала правове підґрунтя для колективного втручання у внутрішні кризи, Декларація Насоніні 2002¹⁹ року з питань

¹⁶ PIF. (1992). Honiara Declaration on Law Enforcement Cooperation. https://forumsec.org/sites/default/files/2024-03/1992_HONIARA%20Declaration.pdf

¹⁷ PIF. (1997). Aitutaki Declaration on Regional Security Cooperation. https://forumsec.org/sites/default/files/2024-03/1997_AITUTAKI%20Declaration.pdf

¹⁸ PIF. (2000). Biketawa Declaration. <https://pacificsecurity.net/wp-content/uploads/2021/02/Biketawa-Declaration.pdf>

¹⁹ <https://forumsec.org/publications/nasonini-declaration-regional-security>

контртероризму, Боейська декларація 2018 року про регіональну безпеку та План дій до неї,²⁰ Стратегія 2050 для Блакитного Тихоокеанського континенту (2022)²¹, а також Декларація «Океан миру» 2025 року. Крім того, важливими є комюніке самітів лідерів Форуму, зокрема першого саміту у Веллінгтоні 1971 року.²² Переважна більшість цих документів перебуває у відкритому доступі на офіційному вебсайті Секретаріату Форуму (forumsec.org), що забезпечує їхню автентичність і верифікованість.

Друга група охоплює документи Організації Об'єднаних Націй та її спеціалізованих установ. Сюди входять резолюції Генеральної Асамблеї ООН, резолюція 49/1 про надання PIF статусу постійного спостерігача; доповіді Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC) щодо транснаціональної організованої злочинності в Тихоокеанському регіоні; звіти Міжурядової групи експертів зі зміни клімату (IPCC); матеріали Програми розвитку ООН (UNDP) щодо проєктів з кліматичної безпеки; та публікації Міжнародної організації з міграції (IOM) з питань протидії торгівлі людьми. Ці джерела використані у підрозділах 2.2 та 3.2.

Третя група – документи регіональних безпекових структур та звіти миротворчих місій. Вона включає матеріали Агентства з рибальства Форуму (FFA), щодо операцій із морського спостереження (Tui Moana); звіти Регіональної місії допомоги Соломоновим Островам (RAMSI); тексти двосторонніх безпекових угод: Договір між Австралією та Соломоновими Островами 2017 року; матеріали Тихоокеанської конференції керівників поліції (PICP) та Організації митних служб Океанії (OSO). Джерела цієї групи дозволили проаналізувати оперативний рівень безпекової діяльності, представлений у підрозділах 3.1 та 3.2.

²⁰ PIF. (2018). Boe Declaration on Regional Security. <https://forumsec.org/publications/boe-declaration-regional-security>

²¹ PIF. (2022). 2050 Strategy for the Blue Pacific Continent. <https://forumsec.org/sites/default/files/2023-11/PIFS-2050-Strategy-Blue-Pacific-Continent-WEB-5Aug2022-1.pdf>

²² PIF. (1971). South Pacific Forum, Wellington, 5–7 August

1971. <https://forumsec.org/publications/south-pacific-forum-wellington-5-7-august-1971>

Четверту групу формують аналітичні доповіді дослідницьких центрів. На особливу увагу заслуговують доповіді Тихоокеанської безпекової мережі (Pacific Security Network), звіти Коледжу регіональної національної безпеки за 2024 та 2025²³ роки, які фіксують колективне бачення тихоокеанськими експертами пріоритетів миру та безпеки до 2050 року. Аналітичні публікації Австралійського інституту стратегічної політики (ASPI), передусім «Mapping Pacific Contributions to UN Peacekeeping» 2020²⁴ року та 2026²⁵, надають статистичний матеріал щодо участі тихоокеанських держав у місіях ООН. Матеріали Центру стратегічних і міжнародних досліджень (CSIS) та Національного бюро азійських досліджень (NBR) містять експертну оцінку геополітичної динаміки.

П'ята група складається з повідомлень засобів масової інформації та новинних агенцій. Матеріали Reuters, The Guardian, ABC Pacific, Radio New Zealand та Тихоокеанської асоціації новинних агентств (PINA) використані для фактологічного підкріплення дослідження, для фіксації цитат політичних лідерів, хронології самітів та реакцій на кризові події. Ця група джерел є допоміжною, однак незамінною для аналізу найновіших подій, які ще не встигли отримати належного наукового осмислення.

Шоста група – статистичні та довідкові матеріали. До неї належать бази даних Світового банку, Азійського банку розвитку (ADB) та Міжнародного валютного фонду щодо макроекономічних показників держав-членів Форуму, зокрема ВВП на душу населення, співвідношення державного боргу до ВВП, обсягів збитків від стихійних лих. Ці дані використані в підрозділі 2.2 для кількісної ілюстрації економічної вразливості та масштабів кліматичних загроз.

Таким чином, джерельна база дослідження є достатньо репрезентативною для розкриття теми, оскільки поєднує офіційні документи Форуму

²³ Pacific Security Network. (2025). PRNSC Report. <https://pacificsecurity.net/wp-content/uploads/2025/09/PRNSC-2025-Report-digital.pdf>

²⁴ Batley, James, and Anna Powles. "Mapping Security Cooperation in the Pacific Islands."

²⁵ Wallis, Joanne, et al. "Mapping Security Cooperation in the Pacific Islands (2026 edition)." (2026).

Тихоокеанських островів, матеріали ООН, аналітику провідних дослідницьких центрів та статистичні дані.

1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження

Дослідження ролі Форуму Тихоокеанських островів у забезпеченні регіональної безпеки потребує чіткого окреслення термінологічного інструментарію. Центральним поняттям даної бакалаврської роботи є *регіональна безпека*. У традиційному розумінні безпека трактується насамперед як захист державного суверенітету та територіальної цілісності від зовнішніх воєнних загроз. Однак для Тихоокеанського регіону таке вузьке визначення виявилось недостатнім, оскільки найсерйозніші загрози для держав регіону мають не воєнний, а кліматичний, економічний та соціальний характер. Усвідомлення цього факту отримало формальне закріплення в Боейській декларації Форуму Тихоокеанських островів 2018 року, яка проголосила «розширену концепцію безпеки», що включає «людську безпеку, гуманітарну допомогу, екологічну та ресурсну безпеку, транснаціональну злочинність і кібербезпеку».²⁶ Саме це розширене розуміння регіональної безпеки, що виходить далеко за межі традиційних оборонних питань, покладено в основу даного дослідження.

З поняттям регіональної безпеки тісно пов'язане поняття *тихоокеанського регіоналізму*, яке описує специфічну модель міждержавної співпраці, притаманну Океанії. Як зазначає провідний дослідник регіону Грег Фрай, тихоокеанський регіоналізм базується на принципах консенсусного діалогу, поваги до суверенітету, культурної ідентичності та спільної відповідальності за добробут регіону.²⁷ Ця модель, концептуалізована в рамках «Тихоокеанського шляху» (Pacific Way), передбачає пріоритет неформальних консультацій, прагнення до одноголосності при ухваленні рішень та уникання прямого

²⁶ PIF. (2018). Boe Declaration on Regional Security. <https://forumsec.org/publications/boe-declaration-regional-security>

²⁷ Fry, Greg. *Framing the islands: Power and diplomatic agency in Pacific regionalism*. anu Press, 2019.

втручання у внутрішні справи, за винятком випадків, коли таке втручання легітимізоване колективною згодою, як це сталося з Бікетавською декларацією 2000 року.

Окремо варто визначити поняття *колективної безпеки* та *кооперативної інтервенції*, які є ключовими для аналізу механізмів реагування Форуму на кризи. На відміну від класичного розуміння колективної безпеки як системи взаємних гарантій, у тихоокеанському контексті цей термін позначає систему багатосторонніх механізмів, що передбачають спільне реагування держав-членів на кризові ситуації на основі регіонального мандату та за згодою приймаючої сторони. Як зазначає дослідник Грегор Аллан, модель RAMSI на Соломонових Островах сформувала доктрину «кооперативної інтервенції», яка поєднує повагу до суверенітету з колективними діями з відновлення стабільності.²⁸

Ще одним наскрізним поняттям роботи є *людська безпека*. На відміну від традиційного фокусу на безпеці держави, концепція людської безпеки, вперше сформульована в доповіді Програми розвитку ООН 1994 року, ставить у центр уваги захист прав, здоров'я, добробуту та гідності окремих осіб і спільнот.²⁹ У тихоокеанському контексті, особливо після ухвалення Боейської декларації, ця концепція охоплює захист від наслідків зміни клімату, гарантування продовольчої безпеки, протидію гендерно зумовленому насильству та забезпечення доступу до правосуддя.

Для розуміння специфіки вразливості країн регіону важливим є термін «*малі острівні держави, що розвиваються*» (*Small Island Developing States, SIDS*) – офіційна категорія ООН, до якої належить більшість членів Форуму. SIDS характеризуються низкою структурних обмежень: малою площею суходолу, низькою чисельністю населення, обмеженими природними ресурсами, високою залежністю від імпорту, географічною віддаленістю від міжнародних

²⁸ Allan, Gregor H. "South Pacific Security and the Emerging Doctrine of 'Co-operative Intervention': the Pacific way or Howard's way." (2005).

²⁹ Human Development Report 1994. (1994).

<https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdr1994encompletenostats.pdf>

ринків та надзвичайною вразливістю до зовнішніх шоків, передусім кліматичних та економічних. Саме ці характеристики значною мірою зумовлюють безпековий порядок денний Форуму.

Для досягнення поставленої мети та виконання окреслених завдань у роботі застосовано комплекс методів, які охоплюють загальнотеоретичний, міждисциплінарний і прикладний рівні наукового аналізу.

Історико-хронологічний метод ліг в основу дослідження Форуму Тихоокеанських островів. Він дав змогу простежити трансформацію організації в часовій послідовності – від неформального «клубу лідерів» на момент заснування в 1971 році до юридично оформленої міжнародної організації з розгалуженим безпековим інструментарієм у XXI столітті. За допомогою цього методу також вибудовано хронологію ухвалення ключових безпекових декларацій: Го ніара (1992), Аітутакі (1997), Бікетава (2000), Насоніні (2002), Бое (2018), і простежено, як кожна з них розширювала мандат організації у сфері безпеки. Крім того, історико-хронологічний метод дозволив виявити внутрішні суперечності цієї трансформації, зокрема напругу між принципом невтручання у внутрішні справи та необхідністю колективних дій у кризових ситуаціях.

Доповнює його *системний підхід*, за допомогою якого безпекову архітектуру регіону розглянуто як систему взаємопов'язаних елементів, кожен із яких виконує специфічну функцію. У підрозділах 3.1 та 3.2 за допомогою цього методу проаналізовано взаємодію політичного рівня (саміти лідерів Форуму), оперативного (RAMSI, SIAF) та гуманітарного (FRANZ, Тихоокеанський гуманітарний шлях для COVID-19), а також визначено місце Форуму серед міжнародних безпекових інституцій – ООН, АСЕАН, ІОМ, АДВ.

Провідну роль відіграє *метод аналізу*, який застосовано для дослідження внутрішньої структури Форуму Тихоокеанських островів, його нормативно-правової бази та еволюції статутних документів. Саме цей метод ліг в основу підрозділу 2.3, де простежено інституційну трансформацію Форуму в XXI столітті: від ухвалення Бікетавської декларації 2000 року через реформу 2005 року (Угода про заснування, Тихоокеанський план) до створення Підкомітету

посадовців з регіональної безпеки (FSRS) та ухвалення Стратегії 2050. Інституційний аналіз також дозволив виявити юридичні прогалини в механізмах колективного реагування, які зумовили подальшу еволюцію безпекового інструментарію.

Не менш важливим є *порівняльний (компаративний) метод*, застосований для зіставлення різних моделей безпекового реагування та різних підходів зовнішніх партнерів. У підрозділі 3.1 цей метод дозволив порівняти «жорстке» втручання (RAMSI як військово-поліцейська місія з державного будівництва) з «м'якою силою» Форуму (призупинення членства Фіджі як інструмент дипломатичного тиску). У підрозділі 3.2 компаративний аналіз дав змогу зіставити підходи різних зовнішніх гравців – США, Китаю, Японії, Європейського Союзу до взаємодії з Форумом, а також порівняти формат Пост-Форумного діалогу з іншими моделями міжрегіональної співпраці (АСЕАН).

Метод case study застосовано для поглибленого вивчення окремих кризових ситуацій, що дозволило проілюструвати дію конкретних механізмів колективного реагування на практиці. В межах підрозділу 3.1 детально проаналізовано три ключові кейси: Регіональну місію допомоги Соломоновим Островам (RAMSI, 2003–2017) як приклад «жорсткого» втручання; Сили допомоги Соломоновим Островам (SIAF, 2021) як новітній випадок активації двосторонніх безпекових угод; та політичні кризи на Фіджі (2006–2014) як приклад застосування «м'якої сили» через призупинення членства. Додатково, у підрозділі 3.2, кейс операції Туї Моана (2024) проілюстрував роль Агентства з рибальства Форуму (FFA) у забезпеченні морської безпеки.

На прикладному рівні провідним став *метод аналізу документів*, який ліг в основу роботи з первинними джерелами – офіційними комюніке самітів лідерів Форуму, текстами декларацій, резолюціями Генеральної Асамблеї ООН, національними законодавчими актами держав-членів, звітами миротворчих місій та аналітичними доповідями. Саме завдяки цьому методу вдалося простежити еволюцію безпекового порядку денного Форуму за період 1971–2025 років, а також виявити, як змінювалися формулювання ключових загроз у офіційних

документах – від фокусу на деколонізації до визнання зміни клімату «найбільшою загрозою» та проголошення концепції «Океану миру».

Контент-аналіз застосовано для виявлення та кількісного підтвердження ключових наративів в офіційних документах Форуму. Зокрема, цей метод дозволив простежити зміну дискурсу з «Small Island States» на «Big Ocean States», а також зростання частоти використання термінів «кліматична безпека» та «людська безпека» після ухвалення Боейської декларації 2018 року.

Нарешті, *статистичний аналіз* використано в підрозділі 2.2 для кількісної ілюстрації безпекових викликів, що постають перед острівними державами. За допомогою цього методу оброблено дані Світового банку, Азійського банку розвитку та Міжнародного валютного фонду щодо показників економічної вразливості (співвідношення державного боргу до ВВП, збитки від стихійних лих у відсотках до ВВП), а також статистику UNODC щодо масштабів транснаціональної організованої злочинності. Це дозволило підкріпити теоретичні висновки конкретними кількісними показниками та увиразнити масштаби загроз.

Отже, запропонований понятійно-категоріальний апарат створює чітку термінологічну рамку, необхідну для аналізу ролі Форуму Тихоокеанських островів у забезпеченні регіональної безпеки, а комплексне застосування загальнофілософських, загальнотеоретичних та прикладних методів забезпечує всебічне, системне та обґрунтоване розкриття теми дослідження.

РОЗДІЛ 2

ІНСТИТУЦІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ТА БЕЗПЕКОВИЙ КОНТЕКСТ РОЗВИТКУ ФОРУМУ ТИХООКЕАНСЬКИХ ОСТРОВІВ

2.1 Передумови та причини створення Форуму Тихоокеанських островів

Заснування Форуму Тихоокеанських островів у 1971 році стало інституційним відображенням глибоких змін у політичному ландшафті Океанії, викликаних хвилею деколонізації. Ця організація виникла не як раптовий крок, а як закономірна відповідь на структурну кризу легітимності тодішньої регіональної архітектури, яка вже не відповідала вимогам самовизначення. Нові незалежні держави потребували утвердження власної політичної суб'єктності в діалозі з більшими сусідами.

Ключовою передумовою стала глибока незгода острівних держав із роботою Південно-Тихоокеанської комісії (SPC). Заснована ще 1947 року, SPC мала сприяти добробуту населення підопічних територій, однак її модель від початку відтворювала колоніальну ієрархію: контроль з боку метрополій – США, Британії, Франції, а згодом Австралії та Нової Зеландії. Найбільшим недоліком, з погляду місцевого населення, була суворя заборона обговорювати політичні питання, комісія мала обмежуватися суто технічними та соціально-економічними справами.³⁰ Коли Західне Самоа, Острови Кука та Науру отримали незалежність або самоврядування, патерналістський підхід втратив прийнятність. Лідери нових держав більше не погоджувалися залишатися пасивними об'єктами управління без права голосу в питаннях суверенітету.

Кульмінацією напруги став відкритий протест на Південно-Тихоокеанській конференції в Лае.¹ Делегації незалежних чи майже незалежних держав залишили засідання, протестуючи проти відмови метрополій розглядати

³⁰ Secretary-General Meg Taylor's Keynote Address at PIANGO Pre-Council Conference. <https://forumsec.org/publications/secretary-general-meg-taylors-keynote-address-piango-pre-council-conference>

політичні питання. Ця подія остаточно засвідчила, що SPC не може бути легітимним форумом для самовизначення. Організація, покликана об'єднувати регіон, перетворилася на інструмент збереження статусу-кво, ігноруючи ключовий принцип Статуту ООН – право народів вільно визначати свій політичний статус.

Паралельно виникло прагнення вибудувати нові, рівноправні відносини з Австралією та Новою Зеландією. Звісно, ці дві країни мали незрівнянно більшу економічну й політичну вагу, а також досвід адміністрування територій. Існувала реальна загроза, що без формальної платформи діалог між ними відтворюватиме звичну схему «патрон – клієнт». Тому лідери острівних держав прагнули створити інституцію, де з Канберрою та Веллінгтоном можна було говорити «на рівних», маючи однаковий голос у формуванні регіонального порядку денного. Це була спроба перебудувати відносини на основі суверенної рівності.³¹

Ще однією потужною передумовою стала спільна екологічна загроза, що перетворилася на політичну вимогу. Власне кажучи, якщо деколонізація дала ідейне підґрунтя, то саме ядерні випробування стали каталізатором, який перетворив потребу в діалозі на невідкладну інституційну необхідність. Нездатність SPC реагувати на загрозу радіоактивного забруднення оголила вади колоніальної моделі.

Починаючи з 1966 року, Франція проводила атмосферні ядерні випробування на атолах Муруроа та Фангатауфа³² всупереч Договору про часткову заборону 1963 року. Для молодих тихоокеанських держав це становило пряму загрозу здоров'ю, морським ресурсам і довкіллю. Радіоактивні опади поширювалися транскордонно, що ставило народи регіону в залежність від рішень метрополій. Цей спільний досвід безсилля став передумовою формування нового об'єднання. Перша ж зустріч новоствореного Південно-Тихоокеанського форуму у серпні 1971 року у Веллінгтоні ухвалила резолюцію з «глибоким

³¹ Maclellan, Nic. "Pacific Diplomacy and Decolonisation in the 21st Century." ст. 8

³² Study on Radiological Situation at the Atolls of Mururoa and Fangataufa.

<https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/study-radiological-situation-atolls-mururoa-and-fangataufa>

жалем» щодо випробувань і закликом до Франції зробити поточну серію останньою. Так Форум із самого початку набув антиядерного спрямування.³³

У 1973 році в Апія лідери Форуму прийняли спільну декларацію протесту, наголосивши, що випробування наражають народи на радіоактивні опади всупереч їхній волі. Вони апелювали до міжнародного права й вирішили використовувати всі належні засоби для припинення тестувань, включно з можливим зверненням до Міжнародного суду. У 1974 році в Раротонга знову засудили Францію через нову серію випробувань, яка спричинила радіоактивні опади на територіях кількох країн.³⁴ Отже, ядерна загроза стала потужним об'єднувачим чинником. Боротьба проти випробувань виробила ключові принципи дипломатії Форуму: опора на громадянське суспільство, регіональний консенсус, міжнародне право. Ця кампанія зрештою призвела до ухвалення Договору Раротонга про без'ядерну зону в південній частині Тихого океану (1985) – прямого юридичного закріплення тієї боротьби, яка розпочалася в момент заснування організації.³⁵

Якщо ядерні випробування стали каталізатором політичної солідарності, то усвідомлення спільної економічної вразливості перетворило Форум на інструмент економічного самовизначення. Центральним тут стала концепція «ресурсного націоналізму» в регіональному масштабі. Виключні економічні зони держав-членів охоплюють близько 30 мільйонів квадратних кілометрів – це більш ніж учетверо перевищує територію Бразилії. Однак мікроострівні держави мали вкрай обмежені людські й фінансові ресурси для моніторингу, експлуатації та захисту цих багатств. Саме ця асиметрія створила потребу в колективних діях.

³³ South Pacific Forum, Wellington, 5–7 August 1971. (1971).

<https://forumsec.org/publications/south-pacific-forum-wellington-5-7-august-1971>

³⁴FIFTH SOUTH PACIFIC FORUM Rarotonga, Cook Islands 20 – 22 March 1974.

<https://forumsec.org/publications/fifth-south-pacific-forum-rarotonga-cook-islands-20-22-march-1974>

³⁵ South Pacific Nuclear Free Zone Treaty (Rarotonga Treaty).

<https://forumsec.org/sites/default/files/2024-03/South-Pacific-Nuclear-Zone-Treaty-Raratonga-Treaty-1-min.pdf>

Одним із перших проявів такої логіки стало створення 1972 року Південно-Тихоокеанського бюро економічного співробітництва (SPEC).³⁶ Як зазначається в офіційних джерелах, на своєму першому засіданні в 1971 році Форум рекомендував створити постійне бюро для врегулювання економічних питань, і вже за два роки SPEC розпочало роботу, зосередившись на сприянні співпраці в торгівлі, туризмі, транспорті та економічному розвитку.³⁷ Це не була просто технічна установа, політична незалежність лишилася б порожньою формою без міцного економічного фундаменту. Як зазначає дослідник з Австралійського національного університету Грег Фрай, саме лідер Самоа Танумафілі ІІ, повернувшись із Конференції прем'єр-міністрів Співдружності у січні 1971 року, зробив публічну заяву про необхідність скликати зустріч лідерів незалежних острівних держав – цей крок став каталізатором створення Форуму, оскільки острівні лідери усвідомлювали, що колоніальна регіональна структура більше не відповідає їхнім потребам.³⁸

Ключовим об'єктом цього економічного захисту стали морські живі ресурси, передусім тунець. Іноземний риболовецький промисел, який вели далекі держави, часто нерегульований, виснажував запаси, що становили основу економічного добробуту багатьох острівних спільнот. Реагуючи на цю загрозу, під егідою Форуму 1979 року створили Агентство з рибальства Форуму (FFA)³⁹ для координації переговорів про доступ до рибних запасів. Саме ця структура відіграла важливу роль в укладенні багатомільйонного договору про вилов тунця зі Сполученими Штатами. Захист ресурсів вийшов за межі декларацій у площину практичних багатосторонніх угод.

Загалом поняття «захисту ресурсів» охоплювало ширший спротив використанню Тихоокеанського регіону як майданчика для поводження з

³⁶ South Pacific Forum, Suva, 12-14 September 1972. (1972).

<https://forumsec.org/publications/south-pacific-forum-suva-12-14-september-1972>

³⁷ South Pacific Forum, Wellington, 5–7 August 1971. (1971).

<https://forumsec.org/publications/south-pacific-forum-wellington-5-7-august-1971>

³⁸ Fry, G. (2019). Framing the Islands: Power and Diplomatic Agency in Pacific Regionalism. Canberra: ANU Press. с. 81

³⁹ Pacific Islands Forum Fisheries Agency (FFA). <https://www.fao.org/fishery/en/organization/ffa>

небезпечними відходами. У комюніке Форуму ще в 1990 році було чітко заявлено, що «Тихий океан та острови в ньому не повинні й надалі використовуватися як зручна територія для розробки, зберігання, захоронення або утилізації небезпечних матеріалів», включаючи хімічну зброю.⁴⁰ Економічна логіка тут нерозривно пов'язана з екологічною: захист природного середовища, від якого залежали ключові галузі, розглядався як неодмінна умова довгострокового економічного виживання.

Якщо політичні й безпекові чинники пояснюють, чому потрібна була нова інституція, а економічні – для чого вона мала слугувати, то концепція «Тихоокеанського шляху» («Pacific Way») відповідає на питання як. Ця соціально-культурна передумова стала нормативним каркасом, що визначив стиль дипломатії та ідентичність Форуму.

Авторство терміна належить першому прем'єр-міністру незалежних Фіджі Рату серу Камісесе Мара, який уперше вжив його у виступі в ООН 1970 року. Спочатку він позначав мирний перехід до незалежності, але швидко набув ширшого значення – як означення колективної ідентичності постколоніальних держав регіону. Це особливий спосіб діяльності: наголос на поміркованості, повазі, консенсусному діалозі, інклюзивності, готовності до переговорів, гнучкості та компромісу. В основі лежало твердження про спільну ідентичність, відмінну від західних чи азійських моделей. Це була ідеологія, яка проголошувала: «Існує тихоокеанський спосіб ведення справ, який є відкритим до, але відмінним від американського, європейського чи азійського». Така позиція не вела до ізоляції, а навпаки – утверджувала суб'єктність. Як казав сам Рату Мара, йшлося про те, щоб «люди різних рас, думок і культур могли жити і працювати разом на благо всіх, могли мати розбіжності без злоби, керувати без

⁴⁰ PIF. (1990). *Twenty-First South Pacific Forum, Port Vila, Vanuatu, 31 July – 1 August 1990*. <https://forumsec.org/publications/twenty-first-south-pacific-forum-port-vila-vanuatu-31-july-1-august-1990>

зловмисності й брати на себе відповідальність як розумні люди, що прагнуть служити інтересам усіх».⁴¹

В інституційному контексті Форуму цей «шлях» матеріалізувався в методі консенсусу. Як наголошують офіційні джерела, унікальна здатність Форуму підтримувати консенсусний стиль часто називається серед його головних переваг. Це не формальне голосування більшістю, а тривала, орієнтована на стосунки практика, коли рішення ухвалюють лише після загальної згоди. Заступник Генсека Форуму Фелеті Тео наголошував, що саме ця риса забезпечила «простір для країн регіону, щоб обговорювати питання спільного інтересу, вчитися одна в одній та працювати разом над вирішенням спільних проблем».⁴²

Щоправда, варто визнати: концепція «Тихоокеанського шляху» не була позбавлена внутрішніх суперечностей. Деякі дослідники вказують на те, що, попри позиціювання як контр-гегемоністського дискурсу, спрямованого проти колоніалізму, у певних проявах вона слугувала легітимації місцевих еліт, маскуючи внутрішню соціальну стратифікацію та обмежуючи публічний простір для дисидентства.⁴³ Окрім того, з плином часу ефективність «Тихоокеанського шляху» почала ставитися під сумнів у кризових ситуаціях, де вимоги морального переконання наштовхувалися на жорстку реальність внутрішніх конфліктів, як це було після переворотів на Фіджі.⁴⁴

Попри ці застереження, історичне значення «Тихоокеанського шляху» як передумови створення Форуму є беззаперечним. Ця ідеологія забезпечила легітимацію нової регіональної архітектури. Вона дозволила лідерам, які зібралися 1971 року у Веллінгтоні, подолати взаємну недовіру, сформовану

⁴¹ New Zealand Government. *Ratu Sir Kamisese to speak at Pacific Vision conference*. <https://www.beehive.govt.nz/release/ratu-sir-kamisese-speak-pacific-vision-conference>

⁴² Pacific Islands Forum and Secretariat relevant. <https://forumsec.org/publications/pacific-islands-forum-and-secretariat-relevant>

⁴³ Lawson, Stephanie. "Postcolonialism, Neo-Colonialism and the 'Pacific Way': A Critique of (un) Critical Approaches." (2010).

⁴⁴ Lowy Institute. The Pacific Way wanes. <https://www.lowyinstitute.org/archive/pacific-way-wanes>

колоніальними кордонами, і створити організацію, що функціонувала б не як арена конфронтації, а як родинне зібрання. Саме завдяки цьому культурному фундаменту Форум став не просто технічним бюро, а вираженням регіональної самосвідомості. Як наголошувалося тоді, це був справді Тихоокеанський шлях.

2.2 Безпекові виклики і загрози для острівних держав Тихоокеанського регіону

Щоб справді зрозуміти контекст, у якому Форум Тихоокеанських островів починав свою роботу, варто поглянути на весь спектр безпекових загроз, що постали перед острівними державами. Ці виклики, доволі різні за своїм походженням, формували ту складну картину вразливості, яка згодом визначила порядок денний організації. Важливо зазначити, що в тихоокеанському регіоні саме поняття «безпека» набуло значно ширшого, комплексного змісту, ніж традиційне військово-політичне трактування. Як наголосив під час відкриття інвестиційного саміту «Тихоокеанський порядок денний – Інвестиції, безпека та спільний добробут» голова Форуму Джеремає Манеле, безпека тут виходить далеко за межі звичних оборонних питань і охоплює «кліматичну безпеку, економічну вразливість, незаконний, непідзвітний та нерегульований вилов риби, незаконний обіг наркотиків, транснаціональні злочини, кіберзагрози та стійкість до катастроф».⁴⁵ Це розширене розуміння, що включає екзистенційну загрозу клімату, економічну крихкість і навіть геополітичне суперництво, є ключем до того, чому Форум змушений був діяти так рішуче.

Почнімо з клімату. Для тихоокеанських держав зміна клімату – це не абстрактна перспектива, а найбільша загроза безпеці, яка вже сьогодні впливає на засоби існування людей.⁴⁶ І це не перебільшення, а об'єктивна реальність для атолових країн. Географічна специфіка – низьке розташування над рівнем моря, залежність від вузької прибережної смуги, зосередження інфраструктури саме

⁴⁵ Fiji Times. Call for inclusive security pact. <https://www.fijitimes.com.fj/call-for-inclusive-security-pact/#wp--skip-link--target>

⁴⁶ PIF. (2023). Declaration on Continuity of Statehood and Protection of Persons in the Face of Climate Change. <https://forumsec.org/publications/2023-declaration-continuity-statehood-and-protection-persons-face-climate-change>

там робить їх критично вразливими навіть до невеликого підвищення рівня океану. Дослідники кліматичної політики в Океанії слушно зауважують, що найбільші виклики для цих держав обертаються навколо двох взаємопов'язаних речей: власне клімату та геополітики. Затоплення територій, засолення ґрунтів і прісних вод, руйнівні циклони є не просто екологічними проблемами, а прямими загрозами існуванню державності. Вони здатні спричинити гуманітарні катастрофи й навіть зникнення цілих націй із політичної карти світу.

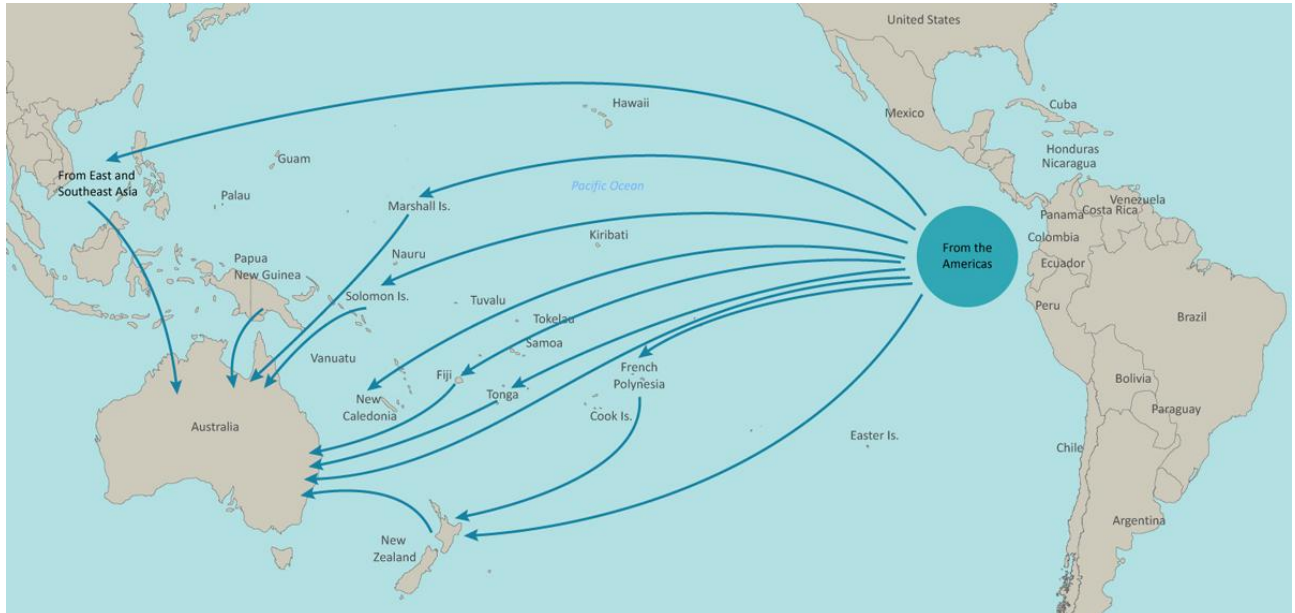
Дослідження Агентства Французького Розвитку (AFD) надають показові дані, що ілюструють масштаб катастрофи. За підрахунками Міжурядової групи експертів зі зміни клімату (IPCC), до 2030 року зміна клімату коштуватиме світовій економіці в середньому 0,5% світового ВВП. Однак в Океанії цей показник може сягнути від 0,75% до 6,5% ВВП, а до 2100 року – до 20% ВВП регіону. Це не просто економічні втрати – це питання виживання. Затоплення шкіл чи лікарень, як зазначив голова Форуму, є не лише гуманітарною проблемою, а стратегічною загрозою, яка підриває розвиток і виснажує національні бюджети. Варто також нагадати, що Секретаріат Форуму підтримує позицію, згідно з якою малі острівні держави, які є найменшими забруднювачами (їхня частка у світових викидах парникових газів становить менше 1%), зазнають найбільших втрат.⁴⁷

Другим комплексним викликом для безпеки регіону стала активізація транснаціональної організованої злочинності. Глобалізація, яка принесла регіону зв'язність із зовнішнім світом, водночас значно підвищила його вразливість до злочинних мереж. Генеральний секретар Форуму Барон Вака, коментуючи доповідь Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC), зазначив, що транснаціональна організована злочинність стала значною загрозою безпеці в Тихоокеанському регіоні, викликаючи серйозне занепокоєння.⁴⁸ Злочинні

⁴⁷ AFD. The dangers facing the world's small island states and how we can help. https://www.afd.fr/en/actualites/dangers-facing-worlds-small-island-states-and-how-we-can-help?origin=/en/actualites%3Fitems_per_page%3D20&page=4&page%3D3items_per_page=10

⁴⁸ UNODC. (2024). Transnational Organized Crime in the Pacific: A Threat Assessment (TOCTA Pacific 2024). https://www.unodc.org/roseap/uploads/documents/2024/TOCTA_Pacific_2024.pdf

угруповання навчилися випереджати правоохоронні системи регіону. Як наголошувалося під час запуску Регіональної стратегії протидії транснаціональній організованій злочинності у квітні 2024 року, «організовані злочинні групи змогли залишатися попереду та поза досяжністю правоохоронних органів».⁴⁹

UNODC – Identified trafficking routes of cocaine impacting the Pacific.

https://www.unodc.org/roseap/uploads/documents/2024/TOCTA_Pacific_2024.pdf

Доповідь UNODC «Транснаціональна організована злочинність у Тихоокеанському регіоні: розширення, виклики та вплив» (жовтень 2024 року) розкриває справжні масштаби лиха.⁵⁰ Згідно з документом, іноземні злочинні синдикати, переважно з Азії та Америки, використовують Тихий океан як важливий транзитний хаб, операційну базу та навіть ринок збуту. Географічна ізоляція, яка колись вважалася перепоною, тепер є перевагою для злочинців: величезні малорухомі морські кордони дозволяють здійснювати перевантаження наркотиків з судна на судно у відкритому океані, уникаючи контролю.⁵¹

⁴⁹ Pacific Islands Chiefs of Police. Launch of the Pacific Regional Transnational Organised Crime Disruption Strategy. <https://www.picp.co.nz/post/launch-of-the-pacific-regional-transnational-organised-crime-disruption-strategy>

⁵⁰ UNODC. (2024). Transnational organized crime in the Pacific: expansion, challenges and impact. https://www.unodc.org/roseap/en/2024/10/transnational-organized-crime-in-the-pacific_-_expansion-challenges-and-impact/story.html

⁵¹ UNODC. (2024). Transnational Organized Crime in the Pacific: A Threat Assessment (TOCTA Pacific 2024). https://www.unodc.org/roseap/uploads/documents/2024/TOCTA_Pacific_2024.pdf

Голова Тихоокеанської організації митниць (ОСО) Удіт Сінгх підкреслив, що «злочинні організації цілеспрямовано націлюються на наш регіон, оскільки усвідомлюють обмежені можливості правоохоронних органів на наших величезних морських просторах». ОСО повідомляє, що рівень виявлення злочинів у 24 країнах-членах залишається критично низьким. Статистичні дані свідчать: організована злочинність генерує близько 1,6 мільярда новозеландських доларів (960 млн доларів США) щорічно лише в Новій Зеландії. При цьому метамфетамін на новозеландському ринку коштує 135 тис. новозеландських доларів (81 тис. доларів США) за кілограм – це в 18 разів дорожче, ніж у Сполучених Штатах, де ціна становить лише 12 470 новозеландських доларів (7 500 доларів США). Ця величезна різниця в ціні продовжує стимулювати злочинні мережі використовувати тихоокеанські маршрути для контрабанди.⁵²

Спектр загроз надзвичайно широкий. Як зазначив голова Тихоокеанської асоціації начальників поліції (PICP) Шейн МакЛеннан, транснаціональна організована злочинність включає «торгівлю наркотиками, торгівлю вогнепальною зброєю, контрабанду людей, екологічні злочини та кіберзлочинність». У відповідь на цю загрозу у квітні 2024 року було запущено «Регіональну стратегію протидії транснаціональній організованій злочинності на 2024-2028 роки», яка ставить амбітну мету – зробити Тихий океан найскладнішим регіоном у світі для діяльності організованих злочинних груп.⁵³ Однак ефективність цієї стратегії залежатиме від координації зусиль поліції, митниць та імміграційних служб регіону, які й досі відчувають брак ресурсів.

Третя фундаментальна загроза – економічна вразливість, тісно пов'язана з попередніми викликами, особливо з кліматичним, створюючи ефект синергії, який дослідники називають «кліматично-борговою пасткою» (climate-debt trap).

⁵² Solomon Star News. Forum leaders sound alarm on rising drug trade in Pacific.

<https://www.solomonstarnews.com/forum-leaders-sound-alarm-on-rising-drug-trade-in-pacific/>

⁵³ Pacific Islands Chiefs of Police. Launch of the Pacific Regional Transnational Organised Crime Disruption Strategy. <https://www.picp.co.nz/post/launch-of-the-pacific-regional-transnational-organised-crime-disruption-strategy>

Економіст Агентства Французького Розвитку (AFD) Бенджамін Кудер описує структурні характеристики SIDS. Вони мають «невеликі та слабо диверсифіковані економіки, віддалені від міжнародних ринків, критично залежні від міжнародної торгівлі та надзвичайно вразливі до зовнішніх шоків».⁵⁴

Найпоказовішим є співвідношення вартості стихійних лих до ВВП. AFD підрахувало, що збитки від одного стихійного лиха в середньому становлять 23% ВВП для SIDS. У країнах Тихоокеанського регіону цей показник є ще вищим. Для порівняння, в інших країнах, що розвиваються, цей показник становить лише 4,5% ВВП. Це означає, що один потужний циклон здатен знищити майже чверть економіки острівної держави за лічені години.⁵⁵

Відповідно, більшість тихоокеанських країн мають високий рівень державного боргу, більша частина якого є зовнішньою. Візьмемо для прикладу Фіджі. Станом на 2024/2025 фінансовий рік співвідношення боргу до ВВП Фіджі сягнуло 80,7%.⁵⁶ Це означає, що країна змушена витратити значну частину бюджету на обслуговування боргів, залишаючи мало простору для інвестицій у кліматичну стійкість чи соціальну сферу. Більше того, для відновлення після чергового удару стихії країнам доводиться брати нові кредити, що ще більше поглиблює боргову яму. Якщо кліматичні збитки вже сягають 23% ВВП за один раз, то для їх ліквідації потрібні величезні позики, які лише збільшують боргове навантаження, роблячи країну ще вразливішою до наступної катастрофи. Це замкнене коло, з якого важко вирватися. Саме тому доступ до пільгового фінансування та грантів є для регіону питанням виживання.

І нарешті, геополітичне суперництво. Цей вимір безпеки дедалі більше визначає долю регіону. Тихий океан став ареною стратегічної конкуренції між

⁵⁴ AFD. The dangers facing the world's small island states and how we can help. https://www.afd.fr/en/actualites/dangers-facing-worlds-small-island-states-and-how-we-can-help?origin=/en/actualites%3Fitems_per_page%3D20&page=4&page%3D3items_per_page=10

⁵⁵ AFD. The dangers facing the world's small island states and how we can help. https://www.afd.fr/en/actualites/dangers-facing-worlds-small-island-states-and-how-we-can-help?origin=/en/actualites%3Fitems_per_page%3D20&page=4&page%3D3items_per_page=10

⁵⁶ Commonwealth. Unlocking climate finance from Pacific shores to African highlands. <https://thecommonwealth.org/COP30/news/blog-unlocking-climate-finance-pacific-shores-african-highlands>

США та Китаєм. Для малих острівних держав це створює складну дилему: як балансувати між традиційними партнерами (Австралією, Новою Зеландією, США) та новими центрами впливу.

Китай пропонує пакетну допомогу без умов, що створює ризик «боргової пастки», коли неспроможність розрахуватися за кредитами може призвести до втрати контролю над критичною інфраструктурою.⁵⁷ З моменту розриву «дипломатичного перемир'я» у 2016 році, Пекін веде цілеспрямовану кампанію з ізоляції Тайваню в регіоні. Соломонові Острови (2019), Кірибаті (2019) та Науру (2024) розірвали відносини з Тайбеєм на користь Пекіну, часто після прямої пропозиції значних фінансових пакетів. Підписання таємної безпекової угоди між Китаєм та Соломоновими Островами у 2022 році викликало шок у Вестмінстері та Вашингтоні, оскільки відкрило потенційну можливість для розміщення китайських військових кораблів та розвідувальних баз у самому серці Океанії. Це пряма загроза «Тихоокеанському шляху», який завжди передбачав регіон, вільний від мілітаризації та холодної війни.⁵⁸

У відповідь на дії Китаю Вашингтон відновив роботу посольства на Соломонових Островах і відкрив нові дипломатичні місії у Тонга та Вануату, а Білий дім провів перші в історії саміти з лідерами тихоокеанських держав. Економічною альтернативою китайським кредитам стало заснування ініціативи «Партнери Блакитного Тихого океану»⁵⁹, а також було укладено нові угоди про вільну асоціацію з Мікронезією, Маршалловими Островами та Палау. В обмін на

⁵⁷ Pacific Aid Map: 2025 Key Findings. <https://pacificaidmap.lowyinstitute.org/analysis/2025/key-findings/>

⁵⁸ Fraenkel, Jonathan; Smith, G (2022). The Solomons-China 2022 security deal: extraterritoriality and the perils of militarisation in the Pacific Islands. Te Herenga Waka-Victoria University of Wellington. Journal contribution. <https://doi.org/10.25455/wgtm.22090598>

⁵⁹ Statement by Australia, Japan, New Zealand, the United Kingdom, and the United States on the Establishment of the Partners in the Blue Pacific (PBP). <https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/statements-releases/2022/06/24/statement-by-australia-japan-new-zealand-the-united-kingdom-and-the-united-states-on-the-establishment-of-the-partners-in-the-blue-pacific-pbp/>

фінансову допомогу США мають ексклюзивні права на військову присутність на цих територіях.⁶⁰

Суперництво не лише посилює ризики зовнішнього тиску й втручання, а й веде до небезпечної мілітаризації. Зовнішні гравці часто сприймають Тихий океан не як простір для життя корінних народів, а як театр для «великої гри», де їхні власні інтереси важливіші. Це створює розрив між нав'язаною ззовні безпековою парадигмою та тим, як самі тихоокеанські нації бачать свою безпеку – зосередженою на людському вимірі та екзистенційних загрозах.

Таким чином, безпековий ландшафт, у якому розпочинав свою діяльність Форум, був безпрецедентним за своїм поєднанням різнорідних, але тісно переплєтених викликів. Екзистенційна кліматична криза, транснаціональна злочинність, структурна економічна крихкість і загострення геополітичного суперництва – усе разом створило нову реальність. Жодна з острівних держав не могла самостійно впоратися з цими загрозами. І саме цей багатовимірний комплекс зумовив потребу в принципово нових, колективних механізмах реагування на рівні всього регіону. Це й стало центральним завданням для новоствореної організації.

2.3 Інституційна трансформація Форуму Тихоокеанських островів у XXI столітті

Початковий етап інституціоналізації було закладено у 2000 році з ухваленням Бікетавської декларації на зустрічі в Кірибаті. Цей документ став першою спробою формалізувати принципи, що виходили за межі суто економічного співробітництва. Декларація закріпила відданість держав-членів належному врядуванню, яке визначалося як «здійснення влади та взаємодія у спосіб, що є відкритим, прозорим, підзвітним, партисипативним, консультативним та рішучим, але справедливим і неупередженим». Прикметно, що цей документ, попри підтвердження принципу невтручання у внутрішні

⁶⁰ CSIS. The Compacts of Free Association, Congress, and Strategic Competition for the Pacific. <https://www.csis.org/analysis/compacts-free-association-congress-and-strategic-competition-pacific>

справи, водночас заклав механізми колективного реагування на кризові ситуації. Серед передбачених інструментів були створення міністерських груп дій, місій зі встановлення фактів, залучення груп видатних осіб, посередництво та навіть скликання спеціальних зустрічей на високому рівні.⁶¹ Таким чином, Форум уперше набув інструментів для впливу на ситуацію всередині країн-членів у випадках, коли внутрішні конфлікти загрожували регіональній стабільності. Цей крок був зумовлений трагічними подіями на Фіджі та Соломонових Островах того ж року, коли демократично обрані уряди зазнали насильницького повалення.⁶²

Наступним критичним кроком стала реформа 2005 року, що завершилася укладенням Угоди про заснування Форуму Тихоокеанських островів, підписаної в Порт-Морсбі. Як зазначається в документах австралійського парламенту, ця угода «припиняє дію та замінює Угоду про заснування Секретаріату Форуму Тихоокеанських островів 2000 року».⁶³ Вона переструктурувала Секретаріат і, що важливіше, надала самому Форуму статус міжнародної організації. Це була не просто технічна зміна – ішлося про фундаментальне перетворення юридичної природи об'єднання. Раніше Форум не мав формальних правил, що регулювали б його діяльність або проведення зустрічей. Якби нова угода не була ратифікована вчасно, Форум продовжував би діяти на основі попередньої, менш формалізованої домовленості, що створювало ризик правової невизначеності. Новий статут чітко визначив пріоритети: «зміцнення регіональної співпраці та інтеграції через об'єднання регіональних ресурсів належного врядування та узгодження політик задля досягнення спільних цілей економічного зростання, сталого розвитку, належного врядування та безпеки». Водночас було

⁶¹ PIF. (2000). Biketawa Declaration. https://forumsec.org/sites/default/files/2024-03/2000_BIKETAWA%20Declaration.pdf

⁶² HD Centre. (2006). Peacebuilding in the Pacific Islands: Lessons from Bougainville. <https://hdcentre.org/wp-content/uploads/2006/11/119PeacebuildinginthePacificIslands-LessonsfromBougainville-November-2006.pdf>

⁶³ PIF. (2005). Agreement Establishing the Pacific Islands Forum Secretariat. <https://forumsec.org/sites/default/files/2024-03/Agreement-Establishing-the-Pacific-Islands-Forum-Secretariat-2005-1.pdf>

запроваджено нові категорії участі – асоційоване членство для несuverенних територій та статус спостерігача, що розширювало інклюзивність організації. Асоційовані члени отримали право виступати на пленарних засіданнях, але без права голосу та без участі у закритих нарадах лідерів.

Того ж року лідери Форуму ухвалили Тихоокеанський план – стратегічний документ, покликаний стати рамкою для поглиблення регіональної інтеграції.⁶⁴ Він мав дозволити малим острівним державам, яким важко самотійно виконувати всі функції, робити певні речі спільно, економлячи ресурси. Однак, як засвідчили подальші події, реалізація Плану наштовхнулася на суттєві перешкоди. За оцінками експертів того часу, проблема полягала в тому, що план з самого початку сприймався як нав'язаний ззовні, а не виплеканий всередині регіону. Колишній прем'єр-міністр Папуа Нової Гвінеї сер Мекере Мораута, який очолив оглядову команду, дійшов висновку, що План значною мірою втратив свій вплив та актуальність.

Реакцією на цю кризу стала реформа 2014 року. На спеціальному ретриті лідерів у Раротонга Тихоокеанський план було офіційно замінено Рамковою програмою тихоокеанського регіоналізму (Framework for Pacific Regionalism).⁶⁵ Це рішення відображало принципову зміну підходу: від зовнішньо нав'язаного плану до документа, вирощеного знизу. Ключовим нововведенням стала пропозиція замінити громіздкий Комітет дій на меншу, більш ділову Раду з тихоокеанського регіоналізму. Як наголошувалося в офіційних повідомленнях, мета полягала в тому, щоб зробити процеси «своєчасними, простими, прозорими та інклюзивними», а також «професіоналізувати» роботу Секретаріату. Нова рамкова програма мала чіткіше окреслити пріоритети та механізми їх реалізації, уникаючи розпорошеності попереднього плану.

Подальшим етапом концептуальної еволюції стала Декларація Бое 2018 року про регіональну безпеку. Цей документ зафіксував розширене розуміння

⁶⁴ ADB. Regional Operational Business Plan 2010-2013.

<https://www.adb.org/sites/default/files/linked-documents/robp-pac-2010-2013-oth01.pdf>

⁶⁵ ADB. Pacific Regional Operational Business Plan 2015-2017.

<https://www.adb.org/sites/default/files/linked-documents/pacific-robp-2015-2017-sd.pdf>

безпеки, яке охоплює «людську безпеку, гуманітарну допомогу, екологічну та ресурсну безпеку, транснаціональну злочинність і кібербезпеку».⁶⁶ Декларація не просто констатувала загрози, а заклала інституційні зобов'язання: зміцнити національні безпекові підходи шляхом розробки національних стратегій безпеки та посилення відповідного потенціалу, посилити регіональну безпекову архітектуру через покращення координації між існуючими механізмами, сприяти відкритому діалогу та посиленому обміну інформацією, а також розвивати механізми раннього попередження. Особливо показово, що лідери зобов'язалися продовжувати регулярні дискусії на рівні глав держав щодо цього розширеного поняття безпеки як частини захисту «Блакитного Тихого океану».⁶⁷

Найбільш амбітною стратегічною візією останніх років стало ухвалення Стратегії 2050 року для Блакитного Тихоокеанського континенту. Цей документ слугує своєрідним «керівним планом» для регіональних дій на найближчі десятиліття. Як зазначив Генеральний секретар Форуму Барон Вака на одній з регіональних зустрічей у травні 2026 року, Стратегія 2050 більше не є просто візією на папері – вона вступила у фазу реалізації. Цей перехід, за його словами, вимагає чесності, лідерства та колективної дисципліни. Ключовим викликом залишається узгодження між національними планами розвитку та регіональними цілями, а також між політичними амбіціями та технічним забезпеченням. Генеральний секретар наголосив, що жодна інституція, якою б спроможною вона не була, не може реалізувати цю Стратегію наодинці – потрібна спільна відповідальність усіх членів.⁶⁸

Водночас внутрішня трансформація Форуму залишається незавершеним процесом. У 2025 році Експертна група високого рівня проводила консультації з країнами-членами щодо подальшої реструктуризації Форуму за кількома ключовими напрямками: політичне лідерство, інституції та механізми

⁶⁶ PIF. (2018). Boe Declaration on Regional Security. <https://forumsec.org/publications/boe-declaration-regional-security?form=MG0AV3>

⁶⁷ PIF. Peace and Security. <https://forumsec.org/peace-and-security>

⁶⁸ PIF. Remarks by Secretary General Waqa at 2050 Regional Convening. <https://forumsec.org/publications/remarks-secretary-general-waqa-2050-regional-convening>

врядування, стратегії залучення та регіональні партнерства. Прем'єр-міністр Папуа Нової Гвінеї Джеймс Марапе, звертаючись до цієї групи, наголосив на необхідності переглянути правила та процедури призначення керівництва. Він запропонував запровадити ротаційну модель лідерства, яка б забезпечувала більш справедливе представництво всіх субрегіонів. Крім того, він порушив питання про перевизначення самого членства – чи варто обмежувати його лише суверенним статусом, чи варто враховувати також «резидентність та культурну ідентичність» народів, які не мають власної державності.

РОЗДІЛ 3

РОЛЬ «PACIFIC ISLANDS FORUM» У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕГІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

3.1. Механізми реагування на кризи та миротворча діяльність

Інституційна трансформація Форуму Тихоокеанських островів, розглянута в попередньому розділі, створила організаційно-правове підґрунтя для практичної діяльності у сфері безпеки. Але перехід від стратегічного бачення до оперативного втручання, потребував принципово іншого інструментарію. Потрібні були формалізовані механізми колективного реагування, здатні легітимізувати дії Форуму в ситуаціях, коли внутрішні кризи в окремих державах-членах загрожували регіональній стабільності. Саме розробка та застосування таких механізмів, а також практичний досвід миротворчої діяльності, сформували унікальну модель «тихоокеанського вирішення проблем». Ця модель стала відмінною рисою безпекової архітектури регіону, хоча й не позбавленою внутрішніх суперечностей.

Фундамент сучасної системи реагування на кризи закладався поступово, із чітким усвідомленням того, що економічний розвиток неможливий без гарантування безпеки. Першим значущим документом у цьому ряду стала Декларація Гоніари 1992 року (Honiara Declaration on Law Enforcement Cooperation)⁶⁹, яка визнала, що несприятливе правоохоронне середовище здатне загрожувати суверенітету, безпеці та економічній цілісності членів Форуму. Це був важливий крок, оскільки він уперше пов'язав питання правопорядку з регіональною стабільністю.

Наступним етапом стала Декларація Аітутакі про регіональне безпекове співробітництво, ухвалена лідерами Форуму 19 вересня 1997 року.⁷⁰ Її поява ознаменувала принципове розширення розуміння безпеки в регіоні: лідери

⁶⁹ PIF. (1992). Honiara Declaration on Law Enforcement Cooperation. https://forumsec.org/sites/default/files/2024-03/1992_HONIARA%20Declaration.pdf

⁷⁰ PIF. Aitutaki Declaration on Regional Security Cooperation. <https://forumsec.org/publications/aitutaki-declaration-regional-security-cooperation>

визнали вразливість держав-членів не лише перед зовнішніми загрозами, а й перед «природними катастрофами, завданням шкоди довкіллю та незаконними викликами національній цілісності та незалежності». Декларація закріпила зобов'язання застосовувати «комплексний, інтегрований та спільний підхід» до підтримання й зміцнення чинних механізмів співробітництва. Варто зауважити, що цей крок був нетиповим для організації, яка донедавна уникала будь-яких політичних питань.

Найважливішим положенням цього документа стала відверта констатація інституційної прогалини: «чинні механізми не передбачили чітких процедур для сприяння консультаціям, які б дозволили членам швидко та ефективно реагувати на прохання про допомогу».⁷¹ Реагуючи на цю проблему, Форум узгодив розбудову механізмів превентивної дипломатії, включаючи використання добрих послуг Генерального секретаря, залучення видатних особистостей, місії зі встановлення фактів та посередництво третьої сторони. Окремо було передбачено розробку процедур для швидкого залучення «дисциплінованих сил» регіону та укладення угод про статус сил (Status of Forces Agreements) для таких операцій. Таким чином, Декларація Аітутакі вперше створила нормативний каркас для потенційного військово-поліцейського втручання під егідою Форуму. Однак, питання про конкретні умови його застосування залишалося відкритим, що згодом викликало чимало дискусій.

Вирішальним кроком у цьому напрямі стало ухвалення Бікетавської декларації на 31-му саміті Форуму в Кірибаті в жовтні 2000 року.⁷² Безпосереднім контекстом для її прийняття стала гостра регіональна криза: етнічне напруження на Соломонових Островах та державний переворот на Фіджі того ж року. Як зафіксовано в офіційному звіті про саміт, саме «у контексті нещодавніх громадянських заворушень у Тихоокеанському регіоні лідери

⁷¹ PIF. (1997). Aitutaki Declaration on Regional Security Cooperation.

https://forumsec.org/sites/default/files/2024-03/1997_AITUTAKI%20Declaration.pdf

⁷² PIF. (2000). Biketawa Declaration. https://forumsec.org/sites/default/files/2024-03/2000_BIKETAWA%20Declaration.pdf

обговорили питання регіональної безпеки та ухвалили Бікетавську декларацію, що передбачає механізми та принципи реагування на соціально-економічну та етно-політичну напруженість». Декларація, названа на честь острівця Бікетава, де проходили закриті переговори, стала першим в історії Форуму документом, що прямо легітимізував колективне втручання у внутрішні справи держави-члена. Умови були чіткими: або за добровільною згодою цієї держави, або у випадку її очевидної неспроможності забезпечити безпеку власного населення.

Глобальний контекст, що склався після терактів 11 вересня 2001 року, змусив Форум реагувати не лише на внутрішні, а й на транснаціональні безпекові загрози. У серпні 2002 року лідери ухвалили Декларацію Насоніні (Nasonini Declaration on Regional Security), яка визнала необхідність «негайних і стійких регіональних дій» для протидії міжнародному тероризму.⁷³ Декларація підкреслила важливість імплементації міжнародно узгоджених антитерористичних заходів, зокрема Резолюції Ради Безпеки ООН 1973, та закликала членів Форуму розробити національні стратегії боротьби з тероризмом, його фінансуванням і відмиванням грошей. Таким чином, до початку 2000-х років сформувався трирівневий нормативний каркас: Гоніара – для правоохоронної співпраці, Бікетава – для врегулювання внутрішніх криз, і Насоніні – для протидії глобальним терористичним загрозам.

Першим практичним застосуванням Бікетавської декларації стала Регіональна місія допомоги Соломоновим Островам (RAMSI), започаткована в липні 2003 року. Передумовою для втручання стала тривала ескалація конфлікту між вихідцями з островів Гуадалканал і Малаїта. Аналітики зазначають, що впродовж 1998-2002 років це протистояння переросло з мілітантного насильства у повсюдну кримінальну анархію. Країна опинилася перед загрозою повного колапсу державності. Діючи на офіційне прохання уряду в Хоніарі, Форум санкціонував створення багатонаціональної місії. За своїми

⁷³ PIF. Nasonini Declaration on Regional Security. <https://forumsec.org/publications/nasonini-declaration-regional-security>

характеристиками вона стала унікальним явищем в історії міжнародної миротворчості.

Дослідник Майкл Фуллілов виокремив вісім визначальних рис RAMSI: превентивний характер; добровільна згода приймаючої сторони; регіональний характер під егідою Форуму; національне лідерство з боку Австралії; підтримка ООН за відсутності формальної резолюції Ради Безпеки; несуверенний характер (влада залишалася за урядом Соломонових Островів); поліцейська орієнтація місії; і «легкий дотик» (light touch) – низькопрофільна присутність, що уникала публічної демонстрації сили.⁷⁴

Чотирнадцятирічна діяльність RAMSI, завершена у 2017 році, стала наймасштабнішим прикладом успішного «тихоокеанського вирішення тихоокеанських проблем». Місія не лише відновила закон і порядок, а й здійснила комплексну програму державного будівництва, включаючи реформу поліції, судової системи, управління державними фінансами та боротьбу з корупцією. Саме цей успіх спонукав окремих лідерів, зокрема заступника прем'єр-міністра Вануату, висловити думку, що Форум повинен розглянути можливість створення постійного регіонального безпекового механізму за моделлю RAMSI. Однак цей заклик виявив політичну чутливість питання: попри визнання цінності колективних дій, ідея постійних наднаціональних сил викликала застереження в низці держав-членів. Вони вбачали в ній, і небезпідставно, потенційне обмеження суверенітету.

Хоча RAMSI стала найпомітнішим прикладом регіональної солідарності у сфері безпеки, вона не була останньою. Наприкінці листопада 2021 року столицю Соломонових Островів Хоніару охопили масові заворушення, спровоковані як внутрішніми чинниками – нерівномірністю економічного розвитку, тертями між провінційною та національною владою,⁷⁵ так і геополітичною напругою, що

⁷⁴ Lowy Institute. RAMSI and State Building.

https://www.lowyinstitute.org/sites/default/files/pubfiles/Fullilove_RAMSI_and_State_Building_1.pdf

⁷⁵ CSIS. The Deep Roots of the Solomon Islands' Ongoing Political Crisis.

<https://www.csis.org/analysis/deep-roots-solomon-islands-ongoing-political-crisis>

виникла після дипломатичного переорієнтування країни з Тайваню на Китай у 2019 році.⁷⁶ Вже наступного дня після початку безладів Австралія відгукнулася на офіційний запит уряду Соломонових Островів про допомогу та оголосила про розгортання військового й поліцейського контингенту. Принципово важливо, що ця операція проводилася не на основі Бікетавської декларації, а відповідно до Двостороннього безпекового договору між Австралією та Соломоновими Островами, укладеного в 2017 році після завершення RAMSI. Це був перший випадок його практичної активації.⁷⁷

Створені в межах цієї операції Сили допомоги Соломоновим Островам (Solomon Islands Assistance Force, SIAF) стали багатонаціональним контингентом, до якого, окрім австралійського ядра, увійшли фіджійські військовослужбовці, інтегровані безпосередньо до австралійського контингенту, оборонний і поліцейський персонал Нової Зеландії, а також, за окремою двосторонньою поліцейською угодою, поліцейський контингент Папуа Нової Гвінеї.⁷⁸ Показовою була риторика, якою лідери пояснювали свою участь. Прем'єр-міністр Фіджі заявив, що країна долучилася «з турботи про безпеку та добробут наших тихоокеанських сестер і братів на Соломонових Островах», а міністр закордонних справ Нової Зеландії наголосила, що країна «разом із нашою тихоокеанською родиною залишається відданою підтримці стабільності».⁷⁹ Ці події продемонстрували, що регіональний механізм колективного реагування, сформований у добу RAMSI, не лише зберіг свою актуальність, а й набув нових інституційних форм, зокрема через мережу двосторонніх безпекових угод, які доповнюють багатосторонні декларації.

⁷⁶ ASPI Strategist. How the Chinese Communist Party is spreading lies in Solomon Islands. <https://www.aspistrategist.org.au/how-the-chinese-communist-party-is-spreading-lies-in-solomon-islands/>

⁷⁷ Australian Parliament. (2017). Post-RAMSI Treaty (2017 ATNIA 27). https://www.aph.gov.au/-/media/02_Parliamentary_Business/24_Committees/244_Joint_Committees/JSCT/2018/Deployment_of_Personnel_-_Solomon_Islands/2017_ATNIA_27_NIA_Post_RAMSI_Treaty.pdf

⁷⁸ Australian Federal Police (AFP). Our work in the Pacific: Solomon Islands. <https://www.afp.gov.au/about-us/our-global-work/our-work-pacific/our-work-solomons>

⁷⁹ The Guardian. (2021). Fiji sends 50 peacekeepers to Solomon Islands. <https://www.theguardian.com/world/2021/nov/29/fiji-sends-50-peacekeepers-to-solomon-islands>

Варто підкреслити, що Бікетавська декларація не обмежила своє застосування лише Соломоновими Островами. Як зазначає Секретаріат Форуму, під її егідою також було реалізовано Тихоокеанську регіональну допомогу Науру (Pacific Regional Assistance to Nauru, PRAN) у 2004–2009 роках, а згодом застосовано цільові заходи проти Фіджі (2006–2014).⁸⁰ Зрештою, Декларація перетворилася на універсальний інструмент реагування на кризи різного масштабу – від економічного колапсу мікродержави до військового перевороту.

Якщо RAMSI репрезентувала модель «жорсткого» втручання у випадку колапсу державності, то реакція Форуму на військові перевороти на Фіджі (2000 та 2006 роки) засвідчила можливості «м'якої сили» організації. Після грудневого перевороту 2006 року, коли комодор Вореке Баїнімарама усунув демократично обраний уряд, Форум застосував безпрецедентний механізм тиску – призупинення членства Фіджі. Як повідомляло агентство Reuters, голова Форуму Токе Талагі заявив: «Зі значним сумом і розчаруванням я підтверджую призупинення участі чинного військового режиму Республіки Островів Фіджі у Pacific Islands Forum... Режим, який демонструє таку повну зневагу до основних прав людини, демократії та свободи, не має місця в Pacific Islands Forum».⁸¹ Це рішення, активно лобійоване Австралією та Новою Зеландією, мало на меті продемонструвати просту, але важливу тезу: легітимність участі в регіональному співробітництві безпосередньо пов'язана з дотриманням демократичних норм і принципів належного врядування.

Політика ізоляції Фіджі, однак, мала суперечливі наслідки. Як зазначають аналітики CSIS, міжнародна ізоляція не досягла своєї мети щодо негайного повернення до демократії, оскільки режим зміг переформатувати наратив як «заякування малих держав з боку Австралії та Нової Зеландії». Більше того, Фіджі активізувало співпрацю з альтернативними міжнародними партнерами,

⁸⁰ PIF. Annex A: Law Enforcement Capacity Building Initiatives. https://web.archive.org/au/awa/20201007210510mp_/https://www.forumsec.org/wp-content/uploads/2017/11/Annex-A_Law-Enforcement-Capacity-Building-Initiatives.pdf

⁸¹ Reuters. (2009). Fiji suspended from Pacific grouping. <https://www.reuters.com/article/world/fiji-suspended-from-pacific-grouping-idUSTRE5410J9/>

зокрема з Китаєм, та зміцнило регіональні структури, що виключають Австралію та Нову Зеландію (Меланезійська ініціативна група, Тихоокеанський форум розвитку). Попри це, дослідники визнають, що тиск з боку коаліції під керівництвом Канберри та Веллінгтона, ймовірно, змусив режим дотримуватися оголошених термінів проведення виборів, щоб відновити свій міжнародний імідж.⁸²

У фінальному комюніке саміту в Кернсі лідери Форуму «рішуче засудили дії військового режиму Фіджі, які призвели до серйозного погіршення базових свобод і демократичних інститутів, включаючи скасування конституції, запровадження контролю над ЗМІ, обмеження свободи зібрань та триваючу ерозію традиційних стовпів фіджійського громадянського суспільства».⁸³ Водночас дискусії всередині Форуму засвідчили наявність розбіжностей. Меланезійські країни наполягали на відновленні членства Фіджі, аргументуючи це тим, що ізоляція лише ускладнить повернення до демократії. Обидві позиції мали свої підстави, і знайти золоту середину було непросто.

Ця дилема між ізоляцією як покаранням і залученням як методом впливу визначила подальшу еволюцію механізму санкцій. Призупинення членства Фіджі залишалося чинним упродовж восьми років, аж до проведення загальних виборів у 2014 році.⁸⁴ Таким чином, Форум продемонстрував, що його безпековий інструментарій не обмежується військовими місіями, а включає потужні політико-дипломатичні важелі, здатні впливати на внутрішньополітичні процеси в державах-членах.

Окремим, специфічним для Тихоокеанського регіону напрямом реагування на кризи є координація дій під час природних катастроф. Як зазначалося в попередньому розділі, зміна клімату та пов'язані з нею

⁸² CSIS. (2014). Reengaging Fiji: The Right Policy at the Right Time. <https://www.csis.org/analysis/reengaging-fiji-right-policy-right-time>

⁸³ PIF. Final Communique: 40th Pacific Islands Forum, Cairns. <https://library.sprep.org/content/final-communique-40th-pacific-islands-forum-cairns>

⁸⁴ Fiji Village. Fiji's Suspension from Pacific Islands Forum lifted. <https://www.fijivillage.com/news/Fijis-Suspension-from-Pacific-Islands-Forum-lifted-k2s59r/>

екстремальні погодні явища становлять екзистенційну загрозу для острівних держав. У відповідь на цей виклик сформувалася низка координаційних механізмів. Центральне місце серед них посідає FRANZ Arrangement – тристороння угода між Францією, Австралією та Новою Зеландією про співпрацю під час ліквідації наслідків стихійних лих.⁸⁵

Попри центральну роль Форуму в безпековій архітектурі регіону, саме FRANZ, а не Форум безпосередньо, виконує функцію оперативної координації гуманітарного реагування. Як зазначають дослідники, «не існує регіональної інституції для гуманітарної допомоги та ліквідації наслідків катастроф, і Форум Тихоокеанських островів не відігравав помітної ролі в координації».⁸⁶ Однак, враховуючи амбіції організації, це свідчить про обмеженість її повноважень у цій сфері. Натомість склалася неформальна «третинна» модель: Австралія очолює реагування в Меланезії, Нова Зеландія – в Полінезії, а США – в Мікронезії. Це розмежування, з одного боку, забезпечує оперативність реагування, але з іншого – створює ризики фрагментації та дублювання зусиль. Особливо гостро це проявилось під час реагування на виверження вулкана та цунамі в Тонга у 2022 році⁸⁷, коли координація залишала бажати кращого.

Новітнім випробуванням для механізмів Форуму стала пандемія COVID-19. Діючи в межах Бікетавської декларації, Форум заснував Тихоокеанський гуманітарний шлях для COVID-19 (Pacific Humanitarian Pathway on COVID-19) – інструмент, покликаний забезпечити доставку медичних і гуманітарних

⁸⁵ French Ministry of Foreign Affairs. The FRANZ Partnership for cooperation serving the populations in the South Pacific hit by natural disasters. <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/the-ministry-in-action/action-for-peace-and-respect-for-human-rights/emergency-humanitarian-action/the-franz-partnership-for-cooperation-serving-the-populations-in-the-south-pacific-hit-by-natural>

⁸⁶ New Zealand Government. 6th Pacific-France Summit intervention by New Zealand Minister of Foreign Affairs. <https://www.beehive.govt.nz/speech/6th-pacific-france-summit-intervention-new-zealand-minister-foreign-affairs>

⁸⁷ PIF. Pacific Islands Forum Secretary-General's statement on Tonga.

<https://forumsec.org/publications/pacific-islands-forum-secretary-generals-statement-tonga>

вантажів, а також репатріацію громадян в умовах закритих кордонів.⁸⁸ Це рішення продемонструвало здатність організації мобілізувати колективні ресурси навіть тоді, коли традиційні канали комунікації були паралізовані.

Попри це, Форум залишається ключовим майданчиком для стратегічної координації та вироблення регіональних рамок у сфері готовності до катастроф. Зокрема, після ухвалення Хьогської рамки дій на 2005-2015 роки Форум скликав спеціальну зустріч у Мадангу (Папуа Нова Гвінея) для розробки регіональної рамки впровадження, зосередженої на соціально-економічній вразливості малих острівних держав.⁸⁹ Тож повністю списувати організацію з рахунків у цій сфері не варто.

Таким чином, механізми реагування на кризи, сформовані під егідою Форуму, охоплюють широкий спектр – від військово-поліцейських місій (RAMSI, SIAF) через дипломатичний тиск та санкції (кейс Фіджі) до координації гуманітарного реагування (FRANZ, Pacific Humanitarian Pathway). Ця багаторівнева архітектура, попри свою фрагментарність і недосконалість, забезпечує гнучкість, необхідну для реагування на різноманітні безпекові виклики в регіоні. У цьому просторі традиційне розуміння миротворчості нерозривно переплетене з питаннями державного будівництва, демократичного врядування та стійкості до кліматичних загроз. І хоча не всі механізми є ефективними, сам факт їх існування свідчить про зрілість регіональної співпраці.

3.2. Взаємодія держав-учасниць Форуму Тихоокеанських островів із регіональними інституціями в сфері міжнародної безпеки

Вихід Форуму на глобальний рівень був формально закріплений у жовтні 1994 року, коли Генеральна Асамблея ООН своєю резолюцією 49/1 надала організації статус постійного спостерігача.⁹⁰ Цей акт не був суто символічним

⁸⁸ PIF. COVID-19 heralds a new normal: opening statement by Hon. Simon Kofe, Chair of Forum Foreign Ministers. <https://forumsec.org/publications/covid-19-heralds-new-normal-opening-statement-hon-simon-kofe-chair-forum-foreign>

⁸⁹ UNTERM. Madang Framework for Action 2005-2015.

<https://unterm.un.org/unterm2/en/view/UNHQ/FE591D3105B2CE40852571FB0062A364>

⁹⁰ UN General Assembly. (1994). A/RES/49/1. <https://docs.un.org/en/A/RES/49/1>

жестом – він інтегрував Форум до системи багатосторонньої дипломатії, передбаченої Главою VIII Статуту ООН, яка визнає роль регіональних механізмів у підтриманні міжнародного миру та безпеки. Для малих острівних держав, чії дипломатичні представництва в Нью-Йорку часто обмежуються кількома співробітниками, Форум став критично важливим майданчиком для координації позицій і колективного лобювання. Як наслідок, держави-члени отримали змогу виступати зі спільними заявами на засіданнях Ради Безпеки ООН з питань, що безпосередньо стосуються регіональної безпеки.

Особливо показовою в цьому контексті є участь Форуму в дебатах Ради Безпеки щодо кліматичної безпеки. У липні 2020 року від імені чотирнадцяти держав-членів, присутніх при ООН, Постійний представник Тувалу виголосив спільну заяву, в якій наголосив: «Зміна клімату є найбільшою загрозою для засобів до існування, безпеки та добробуту народів Тихого океану. Ми колективно звертаємось до цієї Ради, оскільки зв'язок між кліматом і безпекою для нашого регіону є неподільним і доказовим».⁹¹ Цей виступ не лише засвідчив сформовану практику колективного представництва інтересів у найвищому безпековому органі світу, а й продемонстрував, що саме через Форум тихоокеанські держави формулюють та артикулюють власне бачення загроз, яке часто відрізняється від традиційного державоцентричного підходу. У лютому 2023 року аналогічну спільну заяву було виголошено на дебатах, присвячених наслідкам підвищення рівня моря для міжнародного миру та безпеки, що додатково підтвердило сталість цього механізму.⁹²

Втім, співпраця з ООН у безпековій сфері не обмежується дипломатичними заявами. Поворотним моментом стало створення у 2018 році Механізму кліматичної безпеки ООН (UN Climate Security Mechanism) – спільної ініціативи Департаменту ООН з політичних питань і розбудови миру, Програми

⁹¹ Tuvalu Mission to UN. PIF statement at High-Level Open Debate of UN Security Council on Climate and Security. <https://www.un.int/tuvalu/news/pif-statement-high-level-open-debate-un-security-council-climate-and-security?mini=2024-03>

⁹² Samoa Observer. (2024). Op-Ed: Climate Security in the Pacific. https://www.samoobserver.ws/category/op_ed/102094

ООН з довкілля (UNEP) та Програми розвитку ООН (UNDP).⁹³ У Тихоокеанському регіоні цей механізм спрямований на «зміцнення розуміння ризиків кліматичної безпеки, розбудову спроможності ключових стейкхолдерів та посилення адвокації атолових націй і тихоокеанських держав».⁹⁴ У 2020 році Фонд розбудови миру ООН виділив 3,2 мільйона доларів США на підтримку Кірибати, Тувалу та Республіки Маршаллових Островів – трьох країн, чие існування найбільше загрожує підвищення рівня моря. Ця ініціатива була спрямована на запобігання політичній крихкості та напруженням, які можуть виникнути внаслідок поступового погіршення екологічної ситуації.⁹⁵ Реакція тихоокеанських лідерів засвідчила, що для них цей проєкт виходить далеко за межі технічної допомоги. Президент Республіки Маршаллових Островів Девід Кабуа охарактеризував його як такий, що стосується «нашого виживання, безпеки та захисту», а прем'єр-міністр Тувалу Каусеа Натано наголосив, що цей проєкт «демонструє значну відданість ООН Тихоокеанському регіону та найуразливішим країнам світу».⁹⁶

Ефективна безпекова діяльність неможлива без оперативної співпраці зі спеціалізованими установами, які володіють відповідним технічним і кадровим потенціалом. У цьому контексті Форум виконує роль політичного захисного механізму, що задає стратегічний напрям, тоді як практична реалізація безпекових заходів покладається на мережу пов'язаних із ним, але організаційно самостійних структур. Конференція керівників поліції Тихоокеанських островів (Pacific Islands Chiefs of Police, PICP) є ключовим партнером Форуму у сфері боротьби з транснаціональною злочинністю. Об'єднуючи керівників поліцейських відомств держав-членів, PICP забезпечує координацію оперативної діяльності та обмін розвідувальною інформацією щодо незаконного

⁹³ UN. UN Climate Security Mechanism. <https://www.un.org/climatesecuritymechanism/en>

⁹⁴ Firth, Stewart. "International organisations and security cooperation in the Pacific Islands." *Security Cooperation in the Pacific Islands*. Routledge, 2025. ст. 49

⁹⁵ UNDP. Climate Security (UNDP Pacific). <https://www.undp.org/pacific/projects/climate-security>

⁹⁶ UNDP. United Nations launches pioneering climate security project in the Pacific. <https://www.undp.org/pacific/press-releases/united-nations-launches-pioneering-climate-security-project-pacific-supported-un-sgs-peacebuilding-fund>

обігу наркотиків, торгівлі людьми та кіберзлочинності. Рішення, ухвалені на рівні лідерів Форуму, зокрема в межах Боєцької декларації 2018 року, створюють політичний мандат для активізації такої співпраці, тоді як РІСР реалізує її на практичному рівні.⁹⁷

Паралельно з цим функціонує Організація митних служб Океанії (ОСО), що опікується питаннями безпеки кордонів, боротьби з контрабандою та незаконним переміщенням товарів.⁹⁸ В умовах, коли кордони острівних держав є переважно морськими, а їхнє фізичне патрулювання обмежене браком ресурсів, координація митних служб набуває безпосереднього безпекового значення. Форум забезпечує політичне узгодження пріоритетів, що дозволяє ОСО діяти в межах спільно визначених регіональних цілей.

Окремим напрямом співпраці, що ілюструє поєднання безпекових і гуманітарних завдань, є взаємодія Форуму з Міжнародною організацією з міграції (ІОМ). Хоча Фіджі зазвичай не асоціюється з проблемою торгівлі людьми, оприлюднені Державним департаментом США дані свідчать, що країна стикається з випадками експлуатації жінок і дітей у секс-торгівлі, а також трудової експлуатації іноземних громадян.⁹⁹ Визнаючи серйозність цієї загрози, ІОМ організувала у 2021 році спеціалізований навчальний курс «Протидія торгівлі людьми», що проводився у співпраці з Міністерством оборони, національної безпеки та поліції Фіджі. До участі були залучені офіцери Департаменту імміграції, Міністерства рибальства, Військово-морських сил Республіки Фіджі, Поліції Фіджі та Служби доходів і митниці Фіджі.¹⁰⁰ Цей приклад показує, як через координацію зі спеціалізованою установою ООН тихоокеанські держави посилюють власну спроможність протистояти

⁹⁷ PIF. (2018). Boe Declaration on Regional Security. <https://forumsec.org/publications/boe-declaration-regional-security?form=MG0AV3>

⁹⁸ OCOSEC. Oceania Cyber Security Centre. <https://www.ocosec.org/>

⁹⁹ IOM. Trafficking in persons in Fiji. <https://publications.iom.int/system/files/pdf/Trafficking-in-persons-in-Fiji.pdf>

¹⁰⁰ IOM. (2021). IOM Fiji: 2021 Year in Review. <https://roasiapacific.iom.int/sites/g/files/tmzbd1671/files/documents/iom-fiji-2021-year-in-review.pdf>

транснаціональним загрозам, що мають безпосередній стосунок до людської безпеки.

Також варто відзначити Агентство з рибальства Форуму (FFA), яке відіграє дедалі важливішу роль у сфері морської безпеки. Операція Tui Moana 2024 року, яку очолило FFA, охопила приблизно шість мільйонів квадратних кілометрів – територію, порівнянну з площею Австралії. У межах цієї операції було зафіксовано понад 500 контактів із суднами з використанням повітряних, морських та дистанційних засобів спостереження, проведено 80 оглядів у портах і в морі, виявлено десять суден, що викликали підозру у незаконному, непідзвітному та нерегульованому рибальстві.¹⁰¹ Ця діяльність ілюструє, як Форум через свої спеціалізовані агентства долучається до забезпечення безпеки на оперативному рівні.

Ще одним прикладом інституцій, чия діяльність безпосередньо корелює з розширеним розумінням безпеки в дусі Боейської декларації, є багатосторонні банки розвитку – передусім Азійський банк розвитку та Світовий банк. Традиційно їхнє кредитування розглядалося крізь призму економічного розвитку, однак у тихоокеанському контексті воно набуває виразного безпекового виміру. Як зауважує Стюарт Ферт, «надійне фінансове становище є ключовим фундаментом для національного процвітання, і в цьому сенсі позики АБР та Світового банку, які ретельно калібруються на основі багаторічного досвіду, можуть розглядатися як фундаментальні для безпеки всього регіону».¹⁰² Інфраструктурні проекти, що фінансуються цими установами, – чи то модернізація систем водопостачання в Федеративних Штатах Мікронезії, чи покращення санітарних умов на перенаселеному острові Ебеє в Республіці Маршаллових Островів формально, не належать до категорії «безпека» в традиційному державоцентричному розумінні. Проте вони безпосередньо

¹⁰¹ FFA. (2024). Operation Tui Moana 2024: Pacific region combats IUU fishing. <https://www.ffa.int/2024/05/operation-tui-moana-2024-pacific-region-combats-illegal-unreported-and-unregulated-iuu-fishing-to-secure-sustainable-fisheries-future/>

¹⁰² Firth, Stewart. "International organisations and security cooperation in the Pacific Islands." Security Cooperation in the Pacific Islands. Routledge, 2025. ст. 54

втілюють той компонент людської безпеки, який Боейська декларація визначає як захист «прав, здоров'я та процвітання народів Тихого океану».¹⁰³ Тому залучення ресурсів міжнародних фінансових інституцій стає для Форуму та держав-членів не менш важливим елементом безпекової архітектури, ніж військово-поліцейська співпраця.

Найбільш політично значущим виміром зовнішньої взаємодії Форуму є формат «Пост-Форумного діалогу» (Post-Forum Dialogue) – спеціального механізму, через який позарегіональні держави залучаються до фінансування безпекових і розвиткових проєктів.¹⁰⁴ Цей формат є інституційною відповіддю Форуму на фундаментальну дилему: з одного боку, потреба в зовнішніх ресурсах для протидії екзистенційним загрозам є беззаперечною, з іншого – конкуренція великих держав, насамперед США та Китайської Народної Республіки, створює ризик перетворення регіону на арену геополітичного суперництва.

Напруженість, що супроводжує цей баланс, яскраво проявилася під час 54-го саміту Форуму в Хоніарі у вересні 2025 року. Як повідомляє Тихоокеанська інформаційна асоціація PINA, уряд Соломонових Островів ухвалив рішення відкласти традиційну зустріч із партнерами по діалогу до 2026 року. Голова зустрічі міністрів закордонних справ Форуму, міністр Тонга, назвав це рішення відображенням «зростаючої зрілості та солідарності» регіону. Заступник Генерального секретаря Форуму Есала Наясі підтвердив, що прем'єр-міністр Соломонових Островів Джеремає Манеле провів консультації з лідерами країн-членів перед цим рішенням.¹⁰⁵

Однак справжня причина цього кроку була значно глибшою. Як зазначають аналітики Центру стратегічних і міжнародних досліджень (CSIS), рішення Соломонових Островів, які є приймаючою стороною, не запрошувати жодного з діалогових партнерів стало вимушеним компромісом, покликаним

¹⁰³ PIF. (2018). Boe Declaration on Regional Security. <https://forumsec.org/publications/boe-declaration-regional-security>

¹⁰⁴ PIF. Partnerships. <https://forumsec.org/partnerships>

¹⁰⁵ PINA. (2025). Forum Dialogue Partners out. <https://pina.com.fj/2025/08/15/forum-dialogue-partners-out/#respond>

уникнути відкритого конфлікту навколо статусу Тайваню . Показово, що окремі тихоокеанські держави, включаючи Самоа, погрожували бойкотом зустрічі, якщо Тайвань не буде запрошено, тоді як Китай, за оцінками спостерігачів, чинив тиск із метою виключення Тайбею з порядку денного. Новозеландський міністр закордонних справ Вінстон Пітерс прямо поклав провину за це рішення на уряд Соломонових Островів.¹⁰⁶ Сам факт того, що дискусія про склад учасників діалогу здатна спричинити загрозу фрагментації організації, свідчить про те, наскільки глибоко великодержавне суперництво проникає в саму тканину регіональної безпекової архітектури.

Водночас лідери Форуму послідовно намагаються утримувати стратегічну автономію. Ухвалення на тому ж саміті Декларації «Океан миру» (Ocean of Peace), ініційованої прем'єр-міністром Фіджі Сітівені Рабукою, стало свідомою спробою зафіксувати принцип, що Тихий океан не повинен перетворюватися на театр воєнного суперництва.¹⁰⁷ Форум, таким чином, виконує роль не пасивного реципієнта допомоги, а колективного переговорника, який прагне змусити великі держави змагатися за вплив через внесок у регіональну стабільність, а не через нав'язування військово-політичного порядку денного.

Важливим, хоча й менш інституціоналізованим є вимір міжрегіональної співпраці, насамперед з Асоціацією держав Південно-Східної Азії (АСЕАН). Обидві організації об'єднують переважно малі та середні держави, що стикаються зі спільними викликами: морською безпекою, незаконним рибальством, транснаціональною злочинністю та зміною клімату. У вересні 2023 року, на полях міністерських зустрічей АСЕАН у Джакарті, було підписано Меморандум про взаєморозуміння між секретаріатами АСЕАН та Форумом Тихоокеанських островів. Цей меморандум охоплює співпрацю в сферах морської справи, регіональної пов'язаності, сталого розвитку, блакитної та

¹⁰⁶ CSIS. (2025). Pacific Islands Forum 2025: Navigating Great Power Rivalry. <https://www.csis.org/analysis/pacific-islands-forum-2025-navigating-great-power-rivalry>

¹⁰⁷ PIF. (2025). 54th Pacific Islands Forum Leaders Communique. https://forumsec.org/sites/default/files/2025-09/54th%20Pacific%20Islands%20Forum%20Leaders%20Communique_final.pdf

зеленої економіки, цифрової економіки та управління катастрофами.¹⁰⁸ Міністр закордонних справ Індонезії Ретно Марсуді у своєму виступі наголосила, що країни Індійського та Тихого океанів повинні працювати разом, щоб підтримувати мир, стабільність і процвітання в регіонах, і що необхідно підтримувати спільні цінності та принципи: «парадигму співпраці замість конкуренції, ментальність виграшу для всіх замість гри з нульовою сумою та підхід залучення замість виключення».¹⁰⁹

Варто зазначити, що співпраця між АСЕАН та Форумом має довшу історію та ґрунтується на спільних пріоритетах. Дослідники зазначають, що співпраця може зосереджуватися на впровадженні концепції «блакитної економіки», включаючи морські питання, сталий розвиток та економічні партнерства. Особливу увагу приділяють управлінню катастрофами, де АСЕАН має значний досвід через свій Координаційний центр гуманітарної допомоги (AHA Centre), тоді як тихоокеанські країни пропонують багатосторонню модель для вирішення кліматичних ризиків.¹¹⁰ Поглиблення партнерства між цими двома регіональними об'єднаннями здатне посилити колективний голос малих і середніх держав у питаннях регіональної безпеки.

Нарешті, у контексті зростаючої уваги до Індо-Тихоокеанського регіону дедалі помітнішою стає взаємодія Форуму з Чотиристороннім діалогом з безпеки (QUAD) у складі США, Японії, Австралії та Індії. Найбільш конкретним виявом цієї співпраці є Індо-Тихоокеанське партнерство з обізнаності в морській сфері (IPMDA), запущене на саміті лідерів QUAD у Токіо 2022 року. Як зазначено у спільній заяві міністрів закордонних справ країн QUAD від липня 2024 року,

¹⁰⁸ PIF. Release: Pacific Islands Forum and ASEAN forge historic partnership Memorandum.

<https://forumsec.org/publications/release-pacific-islands-forum-and-asean-forge-historic-partnership-memorandum>

¹⁰⁹ Australian Institute of International Affairs. Convergence & alignment: Australia and Indonesia could bring ASEAN and PIF closer together.

<https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/convergence-alignment-australia-and-indonesia-could-bring-asean-and-pif-closer-together/>

¹¹⁰ Pireport. (2024). ASEAN and the Pacific Islands: Pathways for collaboration on climate and sustainable development. https://pireport.org/2024/10/09/asean-and-the-pacific-islands-pathways-for-collaboration-on-climate-and-sustainable-development/?trk=article-ssr-frontend-pulse_little-text-block

партнери «продовжують працювати з Агентством з рибальства Форуму Тихоокеанських островів для посилення регіональної обізнаності в морській сфері через супутникові дані, навчання та розбудову спроможностей».¹¹¹ IPMDA використовує інноваційні технології, зокрема комерційний збір супутникових радіочастотних даних, щоб надавати партнерам у Тихоокеанському регіоні інформацію про діяльність у їхніх морських зонах майже в реальному часі. Ця ініціатива спрямована на моніторинг «темного судноплавства» – тобто суден, які вимикають свої автоматичні ідентифікаційні системи (AIS), щоб приховати свої пересування .

Принципово важливо, що ця співпраця реалізується не через пряме підпорядкування Форуму порядку денному QUAD, а через посередництво спеціалізованої регіональної установи – Агентства з рибальства (FFA), членами якого є самі тихоокеанські держави. Аналітики Дослідницького центру United States Studies Centre наголошують, що для подолання сприйняття QUAD як «говорильні» доцільно залучати представників Форуму до спільних засідань робочих груп QUAD з морської безпеки та зміни клімату.¹¹² Така модель, за якої зовнішній безпековий механізм надає технічні ресурси, а регіональна структура зберігає політичний контроль над їх застосуванням, відображає ширший принцип, якого Форум прагне дотримуватися у відносинах з усіма позарегіональними партнерами: «нічого про нас без нас».

Отже, зовнішня взаємодія Форуму у сфері безпеки постає як складна багаторівнева система. На глобальному рівні – це колективне представництво інтересів в ООН, що перетворює сукупність мікродержав на суб'єкта, з яким змушені рахуватися. На оперативному рівні – це розподіл функцій між політичним керівництвом Форуму та спеціалізованими безпековими установами (PICP, OSCO, FFA). До цього додається співпраця з міжнародними фінансовими

¹¹¹ MOFA Japan. (2024). Quad Foreign Ministers' Meeting Joint Statement.

<https://www.mofa.go.jp/files/100704619.pdf>

¹¹² USSC. Maritime security and climate change in the Indo-Pacific.

<https://www.ussc.edu.au/maritime-security-and-climate-change-in-the-indo-pacific>

інституціями (ADB, Світовий банк), чії інфраструктурні проєкти формують матеріальне підґрунтя людської безпеки, та зі спеціалізованими механізмами ООН, що пов'язують кліматичні загрози з регіональною стабільністю. На геополітичному рівні – це постійне балансування між залученням ресурсів великих держав через механізм Пост-Форумного діалогу та убезпеченням регіону від деструктивних наслідків їхнього суперництва. У цій конфігурації Форум виконує унікальну функцію не стільки безпосереднього гаранта безпеки, скільки незамінного дипломатичного посередника, здатного конвертувати стратегічну зацікавленість глобальних гравців у конкретні безпекові блага для острівних держав Океанії.

3.3. Концепція «Blue Pacific» та її значення в регіональній архітектурі безпеки Азійсько-Тихоокеанського регіону

Якщо попередні підрозділи розкрили механізми оперативного реагування Форуму на кризи та його здатність інтегруватися до глобальної безпекової архітектури, то концепція «Блакитного Тихоокеанського континенту» (Blue Pacific Continent) репрезентує новий рівень стратегічного мислення. Йдеться про перехід від реактивної дипломатії до проактивної ідеології. Це не просто черговий регіональний порядок денний, а фундаментальне переосмислення ідентичності, суверенітету та місця Океанії в міжнародній системі безпеки і цей процес має наслідки далеко за межами самого регіону.

Концепція Blue Pacific існує не у вакуумі, а в складній, багатошаровій архітектурі безпеки Азійсько-Тихоокеанського регіону. На відміну від традиційних військово-політичних об'єднань, які роблять акцент на стримуванні та силовому балансуванні, Blue Pacific пропонує альтернативну рамку, засновану на кліматичній та людській безпеці. Водночас, на відміну від регіоналізму АСЕАН, який будується на принципі невтручання у внутрішні справи, тихоокеанська модель передбачає більш тісну колективну дію у сфері управління океанічними ресурсами та спільної відповіді на екзистенційні загрози. Форум Тихоокеанських островів не прагне конкурувати з АСЕАН, а натомість

намагається стати «тихоокеанським голосом» у ширших регіональних діалогах, зокрема в рамках Східноазійського саміту (EAS), просуваючи порядок денний, де кліматична справедливість та блакитна економіка є не менш важливими, ніж традиційна військова безпека.

Трансформація самосприйняття тихоокеанських держав становить, мабуть, найрадикальніший ідеологічний зсув у регіональній політиці з часів деколонізації. Протягом десятиліть у міжнародному дискурсі домінувала парадигма «малих острівних держав, що розвиваються» (SIDS), яка акцентувала обмеженість, вразливість та залежність. Концепція Blue Pacific здійснила семантичний переворот: замість нарративу про вразливість вона висунула наратив про масштабність і відповідальність. Тихоокеанські держави стали позиціювати себе не як крихітні шматочки суходолу, загублені в безмежному океані, а як «великі океанічні держави» (Big Ocean States), що здійснюють суверенітет над територією, співмірною з континентами. У 2012 році колишній президент Кірибаті Аноте Тонг, як зазначають дослідники, кинув виклик регіону – «прокласти власний курс, наполегливо і власним голосом». І Форум цей виклик прийняв.¹¹³

Цей зсув отримав найповніше вираження в Стратегії 2050 для Блакитного Тихоокеанського континенту (2050 Strategy for the Blue Pacific Continent), ухваленій лідерами Форуму в 2022 році.¹¹⁴ Документ є не просто черговою політичною декларацією, а визначає конкретні напрями та інструменти, необхідні регіону для протидії безпрецедентним за масштабом загрозам. Вона структурує регіональну співпрацю навколо кількох взаємопов'язаних стовпів: політичне лідерство та регіоналізм, людиноцентричний розвиток, мир і безпека, а також ресурси та економічний добробут. Важливо, що ця стратегія

¹¹³ Pacific Security Network. Shaping the second wave of Pacific diplomacy.

<https://pacificsecurity.net/blog/shaping-the-second-wave-of-pacific-diplomacy/#navigation>

¹¹⁴ PIF. (2022). 2050 Strategy for the Blue Pacific Continent.

<https://forumsec.org/sites/default/files/2023-11/PIFS-2050-Strategy-Blue-Pacific-Continent-WEB-5Aug2022-1.pdf>

позиціюється не як технічний документ, а як вираження колективної волі: «лідери Тихоокеанського регіону чітко сформулювали єдине бачення Блакитного Тихоокеанського "континенту", де панують мир, гармонія, безпека, соціальна інклюзія та процвітання для всіх».¹¹⁵

Однак проголошення амбітних цілей стикається з суворою реальністю обмежених інституційних спроможностей та хронічного браку фінансування. Згідно зі Звітом про прогрес у реалізації Стратегії 2050, хоча координація між регіональними агенціями (CROP) покращилася, впровадження довгострокових цілей залишається надзвичайно складним завданням. Звіт прямо вказує на обмеженість кадрового потенціалу та прогалини у фінансуванні, які суттєво сповільнюють імплементацію в окремих секторах.¹¹⁶ Ключовим викликом є узгодження національних пріоритетів країн-членів із регіональними зобов'язаннями, що часто призводить до розриву між політичними деклараціями та практичними результатами на місцях.

Ця дилема яскраво ілюструється в дискусіях навколо кліматичного фінансування. Акцент на «доступі» до коштів, як зазначають експерти, часто відтворює неокolonіальні патерни залежності, коли донори диктують умови, а не реагують на місцеві пріоритети.¹¹⁷ У відповідь на це лідери Форуму започаткували Тихоокеанський фонд стійкості (Pacific Resilience Facility) як регіональний інструмент, що має забезпечити довгострокове, гнучке фінансування, уникаючи повільної та бюрократизованої системи глобальних кліматичних фондів.¹¹⁸ Успіх чи невдача цього фонду стануть визначальним

¹¹⁵ PIF. 2050 Strategy. <https://forumsec.org/2050>

¹¹⁶ PIF. (2025). The pacific security outlook report. <https://forumsec.org/sites/default/files/2025-04/Pacific%20Security%202025.pdf#5#1>

¹¹⁷ East Asia Forum. (2025). *Pacific climate finance needs a paradigm shift*. <https://eastasiaforum.org/2025/10/30/pacific-climate-finance-needs-a-paradigm-shift/>

¹¹⁸ PIF. Agreement to Establish the Pacific Resilience Facility. <https://forumsec.org/publications/release-tuvalu-and-solomon-islands-ratify-pacific-resilience-facility-treaty>

тестом на здатність Blue Pacific перетворити ідеологію на самодостатню архітектуру безпеки.

Ключовим виміром концепції Blue Pacific, що безпосередньо пов'язаний із безпекою, є її новаторський підхід до проблеми морських кордонів в умовах підвищення рівня Світового океану. Це питання має екзистенційне значення: якщо фізична територія острова зникне під водою, чи зникне разом із нею виключна економічна зона держави – її головний економічний актив і простір для життєзабезпечення? Форум Тихоокеанських островів зайняв тут безпрецедентну в міжнародному праві позицію: морські кордони, одного разу закріплені відповідно до Конвенції ООН з морського права (UNCLOS), повинні залишатися фіксованими та незмінними незалежно від фізичного відступу берегової лінії внаслідок підвищення рівня моря. У 2021 році лідери Форуму ухвалили спеціальну декларацію на цю тему, а згодом, у вересні 2025 року, на 54-му саміті в Хоніарі, «підтвердили свою колективну відданість невідкладному завершенню всіх незавершених делімітацій морських кордонів».¹¹⁹

Цей підхід вже демонструє конкретні результати. Як наголосив міністр юстиції та закордонних справ Тувалу Саймон Кофе, «тихоокеанські острівні держави є великими океанічними країнами, що утворюють найбільший океанічний континент у світі», і саме океан пов'язує їхні культури, ідентичності, ресурси та прагнення розвитку.¹²⁰ Визнання цього факту з боку міжнародної спільноти, включно з Великою Британією, як зазначалося в парламентських дебатах, стало б потужним прецедентом. Лондон, зокрема, підтвердив свою позицію, що «ЮНКЛОС не покладає на держави жодних прямих або позитивних зобов'язань щодо перегляду своїх базових ліній або зовнішніх меж морських зон, що з них випливають», що означає: навіть у найгіршому кліматичному сценарії

¹¹⁹ PIF. Declaration on Preserving Maritime Zones in the Face of Climate Change-Related Sea-Level Rise. <https://forumsec.org/publications/declaration-preserving-maritime-zones-face-climate-change-related-sea-level-rise>

¹²⁰ CFE-DMHA. (2024). Sea Level Rise and Maritime Zones. https://www.cfe-dmha.org/LinkClick.aspx?fileticket=HL5DVPyQ_4A%3D&portalid=0

жодна тихоокеанська нація не має втратити ні суверенних прав, ні економічної основи існування.¹²¹

Концепція Blue Pacific фундаментально розширює традиційне розуміння «регіональної безпеки», яке домінувало в АТР. У рамках цієї рамки, безпека перестає бути виключно військово-політичною категорією. Кліматична безпека визнається екзистенційною загрозою, що вимагає негайних дій. Згідно з Pacific Security Outlook Report, усі кліматичні індикатори продовжують погіршуватися, і регіон перебуває у стані «кліматичного червоного коду». Людська безпека охоплює такі аспекти, як боротьба з незаконним обігом наркотиків, гендерне насильство та наслідки трудової міграції для сімей.¹²² Економічна безпека нерозривно пов'язана зі сталим управлінням океанічними ресурсами. Регіон забезпечує 54% світового вилову тунця, і завдяки регіональній солідарності всі чотири основні види тунця залишаються здоровими та виловлюються стабільно.¹²³

Другим фундаментальним виміром концепції Blue Pacific є колективний захист океанічних ресурсів як основи економічної безпеки. Тихий океан забезпечує понад половину світового вилову тунця, що робить його стратегічним активом не лише для прибережних держав, а й для глобального продовольчого ринку. Прем'єр-міністр Папуа Нової Гвінеї Джеймс Марапе, виступаючи на 54-му саміті Форуму, прямо пов'язав ці питання.¹²⁴ Стратегія 2050 передбачає, що сталий розвиток «блакитної економіки», від рибальства до морського туризму та глибоководного видобутку корисних копалин, має відбуватися на основі регіональної координації, а не індивідуальних комерційних угод окремих держав

¹²¹ UK Parliament. (2024). Sea-Level Rise & Maritime Zones (Hansard).

<https://hansard.parliament.uk/commons/2024-10-28/debates/24102811000008/SeaLevelRiseMaritimeZones>

¹²² PIF. (2025). The Pacific security outlook report. <https://forumsec.org/sites/default/files/2025-04/Pacific%20Security%202025.pdf#5#1>

¹²³ FFA (2024). Economic and Development Metrics of the Western and Central Pacific Ocean Tuna Fishery. <https://www.ffa.int/download/economic-development-indicators-and-statistics/>

¹²⁴ PIF. Leaders Communique - 54th Pacific Islands Forum. <https://forumsec.org/publications/leaders-communique-54th-pacific-islands-forum-leaders-communique>

із зовнішніми корпораціями. Інструментом реалізації цього підходу є мережа регіональних агенцій, зокрема FFA, які спільно забезпечують технічний і правовий супровід захисту морських багатств.

Показовим прикладом успішної реалізації принципів Blue Pacific є трансформація управління тунцевим промислом у Західній та Центральній частині Тихого океану. Як документує звіт «Pacific Power» (20 років регіонального лідерства), країни-члени Форуму змогли перейти від фрагментованих односторонніх дій до потужної регіональної єдності. Ключовим інструментом стала схема Vessel Day Scheme, яка встановила жорсткі ліміти на риболовлю на основі наукових даних. Це нововведення вчетверо збільшило доходи від вилову пелагічних видів риб лише за один рік.¹²⁵

«В країнах намагалися діяти самостійно, але завдяки FFA ми змогли просувати ідеї спільним блоком», – зазначає Людвіг Кумору, директор з управління рибальством FFA. Результати вражають: усі чотири комерційно важливі види тунця залишаються здоровими, що є унікальним досягненням серед усіх океанічних регіонів світу. При цьому за останні п'ять років середньорічний дохід урядів тихоокеанських країн від ліцензійних зборів склав 480 мільйонів доларів США.¹²⁶ Цей кейс демонструє, як регіональний підхід, заснований на науці та колективних переговорах, безпосередньо зміцнює економічну безпеку та суверенітет малих острівних держав.

Найбільш стратегічно значущим виміром концепції Blue Pacific є її роль як інструменту утвердження регіональної суб'єктності в умовах загострення геополітичного суперництва. У контексті зростаючої конкуренції між Сполученими Штатами та Китаєм Форум через концепцію Blue Pacific формулює принципово іншу рамку. Як зазначають дослідники, «у Форумі наратив Blue Pacific використовується для вираження колективних інтересів

¹²⁵ UNDP. (2026). Pacific Power. How regional cooperation transformed the world's largest tuna fishery. <https://www.undp.org/nature/news/pacific-power>

¹²⁶ UNDP. (2026). Pacific Power. How regional cooperation transformed the world's largest tuna fishery. <https://www.undp.org/nature/news/pacific-power>

країн-членів і їхнього бачення регіону». Цей наратив не заперечує співпраці з великими державами, але встановлює її умови: допомога й партнерство мають відповідати пріоритетам, визначеним самими тихоокеанцями, а не нав'язуватися ззовні.¹²⁷

Показовою в цьому контексті є Декларація «Океан миру» (Ocean of Peace), ухвалена на 54-му саміті Форуму у вересні 2025 року.¹²⁸ Як засвідчують офіційні джерела, ця декларація стала «історичною» та «користувалася високим консенсусом» серед членів. Вона проголошує «стійкий Тихоокеанський регіон миру, гармонії, безпеки, соціальної інклюзії та процвітання».¹²⁹ Голова саміту, прем'єр-міністр Соломонових Островів Джеремаї Манеле, виступаючи на церемонії підписання, наголосив, що Декларація «коріниться в нашій колективній історії та культурах, керується нашим колективним баченням стійкого Тихоокеанського регіону» і є «закликом до Тихого океану контролювати власну долю».¹³⁰ Один із учасників навіть підкреслив: «Декларація "Блакитний Тихий океан миру" є захисником малих і суміжних держав, особливих ситуацій, а також захищає права та гідність наших тихоокеанських народів». Прем'єр-міністр Фіджі Сітвені Рабука, який виступав співавтором цієї ініціативи, вбачав у ній продовження традицій «Тихоокеанського шляху».

Водночас, варто визнати, що декларація не позбавлена внутрішніх суперечностей. Окремі критики, зокрема історик Марко де Йонг, зазначають, що для того, аби бути справді змістовною, вона повинна «прагнути ізолювати регіон

¹²⁷ Samoa Observer. (2024). Op-Ed: Geopolitics, but what of other Pacific players? https://samoaobserver.ws/category/op_ed/108163

¹²⁸ PIF. (2025). 54th Pacific Islands Forum Leaders Communique. https://forumsec.org/sites/default/files/2025-09/54th%20Pacific%20Islands%20Forum%20Leaders%20Communique_final.pdf

¹²⁹ Pacific Security Network. Shaping the second wave of Pacific diplomacy. <https://pacificsecurity.net/blog/shaping-the-second-wave-of-pacific-diplomacy/#navigation>

¹³⁰ Cook Islands MFAT. Cook Islands concludes 54th Pacific Islands Forum Leaders Meeting in Solomon Islands. <https://mfai.gov.ck/news-updates/cook-islands-concludes-54th-pacific-islands-forum-leaders-meeting-solomon-islands>

від геостратегічної конкуренції, а це означає, що необхідно звернути увагу на військове нарощування в регіоні, яке здійснюється зовнішніми державами». Він наводить приклади мілітаризації – від відновленої злітної смуги на Тініані, звідки вилетів «Енола Гей», до сучасних безпекових угод, як Falepili Union між Австралією та Тувалу, які надають Канберрі право вето на безпекові угоди цих малих держав.¹³¹ Крім того, інші оглядачі звертають увагу на те, що декларація «Океану миру» не вирішує питання Західного Папуа, де, за оцінками, триває конфлікт, який деякі називають «повільним геноцидом», а також не згадує про необхідність демілітаризації Гаваїв, Гуаму та Північних Маріанських островів.¹³²

У сукупності концепція Blue Pacific являє собою безпрецедентний для Азійсько-Тихоокеанського регіону приклад того, як група малих держав може переосмислити саме поняття безпеки й через колективну ідеологію впливати на поведінку великих гравців. По-перше, вона розширює зміст поняття «регіональна безпека», інтегруючи до нього кліматичні, правові та культурні виміри. По-друге, вона створює ідеологічний «щит» проти фрагментації регіону на сфері впливу. Як зазначає дослідник Діон Каньйон, «лідери Тихого океану взяли ініціативу у свої руки».¹³³ По-третє, вона пропонує світові альтернативне бачення, засноване не на військовій силі чи геополітичному домінуванні, а на спільному управлінні океаном та кліматичній справедливості. Головним викликом залишається перехід від слів до дії. Прогрес у реалізації Стратегії 2050 є нерівномірним, а інституційна спроможність – обмеженою. У найближчі п'ять років доля Blue Pacific залежатиме від трьох факторів: здатності Тихоокеанського фонду стійкості запропонувати реальну альтернативу традиційній донорській допомозі; спроможності Форуму виробити спільну позицію щодо мілітаризації регіону, яка б виходила за межі загальних

¹³¹ Teaonews. (2025). Charting a zone of peace in a militarised Pacific.

<https://www.teaonews.co.nz/2025/09/06/charting-a-zone-of-peace-in-a-militarised-pacific/>

¹³² Asia Pacific Report. (2025). Blue Pacific's unfinished business: West Papua and regional integrity. <https://asiapacificreport.nz/2025/10/28/blue-pacifics-unfinished-business-west-papua-and-regional-integrity/>

¹³³ Samoa Observer. (2024). Op-Ed: Geopolitics, but what of other Pacific players?

https://samoaoobserver.ws/category/op_ed/108163

декларацій; ефективності механізмів контролю за виконанням регіональних зобов'язань, щоб уникнути ситуації, коли двосторонні безпекові угоди великих держав підривають колективний суверенітет малих острівних націй.

У фінальному підсумку аналізу ролі Форуму в забезпеченні регіональної безпеки, ми бачимо, що найпотужнішим інструментом цієї організації є не стільки миротворчі місії чи дипломатичні маневри, скільки здатність формулювати та просувати власне бачення майбутнього. Як влучно підсумував прем'єр-міністр Соломонових Островів, «нехай Декларація "Блакитний Тихий океан миру" буде нашим компасом, коли ми долатимемо виклики сьогодення та обіцянки майбутнього». І хоча ідеали часто стикаються з реальністю військових баз та геополітичних ігор, сам факт, що цей компас існує, змушує навіть найбільших гравців рахуватися з думкою тихоокеанців.

ВИСНОВКИ

Дослідження встановило, що заснування PIF у 1971 році стало результатом дії чотирьох взаємопов'язаних чинників. Політичним поштовхом стала криза легітимності Південно-Тихоокеанської комісії, яка через контроль метрополій і заборону обговорювати політичні питання виявилася нездатною представляти інтереси нових незалежних держав. Екологічним каталізатором виступили французькі ядерні випробування на атолах Муруроа та Фангатауфа – перша ж резолюція новоствореного Форуму стосувалася саме їх засудження, що згодом привело до ухвалення Договору Раротонга 1985 року. Економічним стимулом стало усвідомлення спільної вразливості морських ресурсів, наслідком чого стало створення СПЕС (1972) та FFA (1979). Соціально-культурною основою виступила концепція «Тихоокеанського шляху», яка закріпила консенсусний стиль дипломатії та визначила унікальну ідентичність організації.

Аналіз засвідчив, що безпековий ландшафт регіону формується чотирма групами загроз, жодна з яких не може бути подолана окремими державами самостійно. Кліматична загроза має екзистенційний характер: економічні збитки від одного стихійного лиха сягають 23% ВВП для окремих країн, що вп'ятеро перевищує середній показник для країн, що розвиваються. Транснаціональна злочинність використовує географічну ізоляцію регіону як перевагу для наркотрафіку та контрабанди. Економічна вразливість, зумовлена структурними обмеженнями SIDS, створює ефект «кліматично-боргової пастки». Геополітичне суперництво США та Китаю перетворює регіон на арену стратегічної конкуренції, що несе ризики мілітаризації та зовнішнього тиску.

Дослідження виявило п'ять ключових етапів трансформації PIF у XXI столітті: ухвалення Бікетавської декларації 2000 року, яка вперше легітимізувала колективне втручання; реформа 2005 року, що надала Форуму статус міжнародної організації; ухвалення Тихоокеанського плану (2005) та його заміна Рамковою програмою тихоокеанського регіоналізму (2014), що засвідчила перехід від зовнішнього порядку денного до ініціативи, сформованої самими

острівними державами; ухвалення Боейської декларації 2018 року, яка закріпила розширене поняття безпеки; ухвалення Стратегії 2050 (2022), що визначила довгострокове стратегічне бачення. Водночас встановлено, що трансформація не була лінійною: Тихоокеанський план зазнав невдачі через брак підтримки з боку держав-членів, вихід мікронезійських держав у 2021 році продемонстрував крихкість регіональної єдності, а дискусії щодо подальшої реструктуризації, ініційовані у 2025 році, свідчать про незавершеність інституційної реформи.

Встановлено, що PIF сформував багаторівневу систему безпекових інструментів, яка спирається на трирівневий нормативний каркас: Декларація Гоніари 1992 року (правоохоронна співпраця), Бікетавська декларація 2000 року (врегулювання внутрішніх криз) і Декларація Насоніні 2002 року (протидія тероризму). Наймасштабнішим практичним угіленням цього каркасу стала RAMSI (2003–2017) – успішна модель «кооперативної інтервенції», яка поєднала відновлення правопорядку з комплексним державним будівництвом. Ця модель зберегла актуальність: у 2021 році операція SIAF уперше активувала двосторонній безпековий договір між Австралією та Соломоновими Островами. На протилежному кінці спектра перебуває «м'яка сила» – призупинення членства Фіджі (2006–2014) як інструмент дипломатичного тиску. Також зафіксовано гнучкість Форуму в реагуванні на нетрадиційні загрози, прикладом чого стало створення Тихоокеанського гуманітарного шляху для COVID-19. Крім того, шість тихоокеанських держав сукупно взяли участь приблизно в 30 місіях ООН.

Дослідження показало, що PIF функціонує як центральний вузол багаторівневої мережі. На глобальному рівні статус постійного спостерігача при ООН дозволяє Форуму виступати колективним рупором мікродержав у Раді Безпеки. На регіональному рівні сформувалася мережа спеціалізованих установ – PICP, OSC, FFA, PTCCC. На міжрегіональному рівні підписання Меморандуму з АСЕАН (2023) та участь в IPMDA розширили оперативні можливості Форуму. Встановлено, що Форум реалізує принцип «нічого про нас без нас», зберігаючи політичний контроль над зовнішньою допомогою. Водночас Пост-Форумний

діалог залишається ареною геополітичної напруги: рішення 54-го саміту (2025) відкласти зустріч із діалоговими партнерами стало вимушеним компромісом задля уникнення конфлікту навколо статусу Тайваню.

Встановлено, що Стратегія 2050 здійснила фундаментальне переосмислення ідентичності держав регіону – від «малих острівних» до «великих океанічних», які колективно контролюють близько 30 млн км² морського простору. Новаторським є підхід до морських кордонів: Форум наполягає на їхній фіксованості незалежно від підвищення рівня моря, що створює безпрецедентний прецедент у міжнародному праві. Концепція виконує роль ідеологічного «щита» проти фрагментації регіону на сфері впливу, встановлюючи, що зовнішня допомога має відповідати пріоритетам самих тихоокеанців. Ухвалення Декларації «Океан миру» (2025) стало кульмінацією цієї лінії, зафіксувавши принцип, що Тихий океан не повинен бути театром воєнного суперництва. Попри відсутність у декларації прямих положень про демілітаризацію, сам факт її ухвалення засвідчує здатність малих держав формулювати власний безпековий порядок денний.

Отже, Форум Тихоокеанських островів еволюціонував від інструменту постколоніальної дипломатії до багатовимірного безпекового актора, який поєднує жорсткі інструменти з м'якою силою, оперативне реагування з довгостроковим стратегічним плануванням, а регіональну автономію з глобальною інтеграцією. Основними викликами для організації залишаються фрагментація регіональної єдності під тиском геополітичного суперництва, напруга між принципом невтручання та потребою в колективних діях, а також обмеженість фінансових і кадрових ресурсів для реалізації амбітних стратегічних цілей. Попри ці труднощі, сам факт існування розгалуженої багаторівневої безпекової архітектури, створеної та керованої групою малих острівних держав, є унікальним явищем у сучасних міжнародних відносинах, яке заслуговує на подальше ґрунтовне вивчення – як у глобальному, так і в українському академічному контексті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. ADB. (2010). *Pacific Regional Operations Business Plan 2010-2013*. <https://www.adb.org/sites/default/files/linked-documents/robp-pac-2010-2013-oth01.pdf>
2. ADB. (2015). *Pacific Regional Operations Business Plan 2015-2017*. <https://www.adb.org/sites/default/files/linked-documents/pacific-robp-2015-2017-sd.pdf>
3. AFD. (2024). *The Dangers Facing the World's Small Island States and How We Can Help*. <https://www.afd.fr/en/actualites/dangers-facing-worlds-small-island-states-and-how-we-can-help>
4. AFP. *Our Work in Solomon Islands*. <https://www.afp.gov.au/about-us/our-global-work/our-work-pacific/our-work-solomons>
5. Allan, G. H. (2005). *South Pacific security and the emerging doctrine of "co-operative intervention": The Pacific way or Howard's way*. University of Wollongong.
6. Asia Pacific Report. (2025). *Blue Pacific's Unfinished Business: West Papua and Regional Integrity*. <https://asiapacificreport.nz/2025/10/28/blue-pacifics-unfinished-business-west-papua-and-regional-integrity/>
7. ASPI Strategist. (2022). *How the Chinese Communist Party Is Spreading Lies in Solomon Islands*. <https://www.aspistrategist.org.au/how-the-chinese-communist-party-is-spreading-lies-in-solomon-islands/>
8. Australian Institute of International Affairs. (2023). *Convergence and Alignment: Australia and Indonesia Could Bring ASEAN and PIF Closer Together*. <https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/convergence-alignment-australia-and-indonesia-could-bring-asean-and-pif-closer-together/>
9. Australian Parliament. (2017). *Deployment of Personnel – Solomon Islands: 2017 ATNIA 27 NIA Post-RAMSI Treaty*. <https://www.aph.gov.au/>

[/media/02_Parliamentary_Business/24_Committees/244_Joint_Committees/JSCT/2018/Deployment_of_Personnel_-_Solomon_Islands/2017_ATNIA_27_NIA_Post_RAMSI_Treaty.pdf](#)

10. Batley, James, and Anna Powles. "Mapping Security Cooperation in the Pacific Islands."
11. Baugh, B. (2023). The 2050 Strategy for the Blue Pacific Continent: Political actor or political pawn. *Analysing Climate Change and Postcolonialism Discourse in the Post 2050*.
12. Blatt, H. (2016). The Pacific Islands Forum as a peace and security policy player in Oceania. In *A Region in Transition* (p. 185).
13. CFE-DMHA. (2024). *Sea Level Rise and Maritime Zones*. https://www.cfe-dmha.org/LinkClick.aspx?fileticket=HL5DVPyQ_4A%3D&portalid=0
14. Chand, G. (1993). France and South Pacific regionalism in the 1980s and 1990s. *Journal of Pacific Studies*, 17, 57–81.
15. Cook Islands Ministry of Foreign Affairs. (2025). *Cook Islands Concludes 54th Pacific Islands Forum Leaders Meeting*. <https://mfai.gov.ck/news-updates/cook-islands-concludes-54th-pacific-islands-forum-leaders-meeting-solomon-islands>
16. CSIS. (2014). *Reengaging Fiji: The Right Policy at the Right Time*. <https://www.csis.org/analysis/reengaging-fiji-right-policy-right-time>
17. CSIS. (2024). *The Compacts of Free Association, Congress, and Strategic Competition for the Pacific*. <https://www.csis.org/analysis/compacts-free-association-congress-and-strategic-competition-pacific>
18. CSIS. (2021). *The Deep Roots of Solomon Islands' Ongoing Political Crisis*. <https://www.csis.org/analysis/deep-roots-solomon-islands-ongoing-political-crisis>

19. CSIS. (2025). *Pacific Islands Forum 2025: Navigating Great Power Rivalry*. <https://www.csis.org/analysis/pacific-islands-forum-2025-navigating-great-power-rivalry>
20. East Asia Forum. (2025). Pacific climate finance needs a paradigm shift. <https://eastasiaforum.org/2025/10/30/pacific-climate-finance-needs-a-paradigm-shift/>
21. Fairbairn, Te'O. IJ, et al. (1991). *Pacific Islands: Politics, Economics, and International Relations*.
22. FAO. *Pacific Islands Forum Fisheries Agency (FFA)*. <https://www.fao.org/fishery/en/organization/ffa>
23. FFA (2024). Economic and Development Metrics of the Western and Central Pacific Ocean Tuna Fishery. <https://www.ffa.int/download/economic-development-indicators-and-statistics/>
24. FFA. (2024). *Operation Tui Moana 2024: Pacific Region Combats IUU Fishing*. <https://www.ffa.int/2024/05/operation-tui-moana-2024-pacific-region-combats-illegal-unreported-and-unregulated-iuu-fishing-to-secure-sustainable-fisheries-future/>
25. Fiji Times. (2023). *Call for Inclusive Security Pact*. <https://www.fijitimes.com.fj/call-for-inclusive-security-pact/>
26. Fiji Village. (2014). *Fiji's Suspension from Pacific Islands Forum Lifted*. <https://www.fijivillage.com/news/Fijis-Suspension-from-Pacific-Islands-Forum-lifted-k2s59r/>
27. Firth, S. (1986). The nuclear issue in the Pacific Islands. *The Journal of Pacific History*, 21(4), 202–216.
28. Firth, S. (2000). The Pacific Islands and the globalization agenda. *The Contemporary Pacific*, 12(1), 177–192.

29. Firth, S. (2025). International organisations and security cooperation in the Pacific Islands. In J. Wallis, H. McNeill, J. Batley, & A. Powles (Eds.), *Security Cooperation in the Pacific Islands: Politics, Priorities, and Pathways of the Regional Security Patchwork* (pp. 46–60). Routledge.
30. France Diplomacy. *The FRANZ Partnership for Cooperation Serving Populations in the South Pacific Hit by Natural Disasters*. <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/the-ministry-in-action/action-for-peace-and-respect-for-human-rights/emergency-humanitarian-action/the-franz-partnership-for-cooperation-serving-the-populations-in-the-south-pacific-hit-by-natural>
31. Fraenkel, Jonathan; Smith, G (2022). The Solomons-China 2022 security deal: extraterritoriality and the perils of militarisation in the Pacific Islands. *Te Herenga Waka-Victoria University of Wellington. Journal contribution*. <https://doi.org/10.25455/wgtn.22090598>
32. Fry, G. (2025). The Pacific 'Ocean of Peace' and the nuclearisation challenge. *Pacific Dynamics*.
33. Fry, Greg. (2019). *Framing the Islands: Power and Diplomatic Agency in Pacific Regionalism*. ANU Press.
34. Fry, Greg, and Sandra Tarte, eds. (2015). *The New Pacific Diplomacy*. ANU Press.
35. Fry, G., & Tarte, S. (2025). 'New Pacific diplomacy' ten years on. *Australian Journal of International Affairs*, 79(1), 55–63.
36. Fullilove, M. (2006). *RAMSI and State Building in Solomon Islands*. Lowy Institute. https://www.lowyinstitute.org/sites/default/files/pubfiles/Fullilove,_RAMSI_and_State_Building_1.pdf
37. HD Centre. (2006). *Peacebuilding in the Pacific Islands: Lessons from Bougainville*. <https://hdcentre.org/wp->

content/uploads/2006/11/119PeacebuildinginthePacificIslands-LessonsfromBougainville-November-2006.pdf

38. Herr, Richard Allen. (1976). *Regionalism in the South Seas: The Impact of the South Pacific Commission 1947–1974*. Duke University.
39. IAEA. (1998). *Study of the Radiological Situation at the Atolls of Mururoa and Fangataufa*. <https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/study-radiological-situation-atolls-mururoa-and-fangataufa>
40. International Centre for Settlement of Investment Disputes. (1974). *Respondent's Legal Authorities: RL-0063-ENG*. https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/parties_publications/C8394/Respondent%27s%20documents/RL%20-%20Legal%20Authorities/RL-0063-ENG%201974-12-20.pdf
41. IOM. (2021). *IOM Fiji 2021 Year in Review*. <https://roasiapacific.iom.int/sites/g/files/tmzbdl671/files/documents/iom-fiji-2021-year-in-review.pdf>
42. IOM. (2021). *Trafficking in Persons in Fiji*. <https://publications.iom.int/system/files/pdf/Trafficking-in-persons-in-Fiji.pdf>
43. Lawson, S. (2010). *Postcolonialism, neo-colonialism and the 'Pacific Way': A critique of (un)critical approaches*. <https://scispace.com/pdf/postcolonialism-neo-colonialism-and-the-pacific-way-a-2l9lm6jh6y.pdf>
44. Lowy Institute. (2025). *Pacific Aid Map: 2025 Key Findings*. <https://pacificaidmap.lowyinstitute.org/analysis/2025/key-findings/>
45. Lowy Institute. (2010). *The Pacific Way Wanes*. <https://www.lowyinstitute.org/archive/pacific-way-wanes>
46. Maclellan, N. (2005). The nuclear age in the Pacific Islands. *The Contemporary Pacific*, 17(2), 363–372.

47. Maclellan, N. (2015). Pacific diplomacy and decolonisation in the 21st century. In G. Fry & S. Tarte (Eds.), *The New Pacific Diplomacy* (pp. 263–282). ANU Press.
48. MOFA Japan. (2024). *Quad Foreign Ministers' Meeting Joint Statement*. <https://www.mofa.go.jp/files/100704619.pdf>
49. Nanau, G. L. (2017). Solomon Islands. *The Contemporary Pacific*, 29(2), 354–361.
50. New Zealand Government. (1997). *Ratu Sir Kamisese Speaks at Pacific Vision Conference*. <https://www.beehive.govt.nz/release/ratu-sir-kamisese-speak-pacific-vision-conference>
51. New Zealand Government. (2015). *6th Pacific France Summit: Intervention by New Zealand Minister of Foreign Affairs*. <https://www.beehive.govt.nz/speech/6th-pacific-france-summit-intervention-new-zealand-minister-foreign-affairs>
52. OCO. *Oceania Customs Organisation*. <https://www.ocosec.org/>
53. Ogashiwa, Yoko S. (1991). *Microstates and Nuclear Issues: Regional Cooperation in the Pacific*. USP.
54. Oliver, Douglas L. (2021). *The Pacific Islands*. University of Hawaii Press.
55. Pacific Islands Report. (2024). *ASEAN and the Pacific Islands: Pathways for Collaboration on Climate and Sustainable Development*. <https://pireport.org/2024/10/09/asean-and-the-pacific-islands-pathways-for-collaboration-on-climate-and-sustainable-development/>
56. Pacific Security Network. (2024). *PRNSC 2024 Report*. <https://pacificsecurity.net/wp-content/uploads/2025/11/PRNSC-2024-Report-Booklet.pdf>

57. Pacific Security Network. (2025). *PRNSC Report Captures Collective Pacific Vision for Peace and Security to 2050*. <https://pacificsecurity.net/media-release/prnsc-report-captures-collective-pacific-vision-for-peace-and-security-to-2050/>
58. Pacific Security Network. (2025). *Shaping the Second Wave of Pacific Diplomacy*. <https://pacificsecurity.net/blog/shaping-the-second-wave-of-pacific-diplomacy/>
59. Pacific Security Network. (2025). *PRNSC 2025 Report*. <https://pacificsecurity.net/wp-content/uploads/2025/09/PRNSC-2025-Report-digital.pdf>
60. Peebles, D. (2005). *Pacific Regional Order*. ANU E Press.
61. PICP. (2024). *Launch of the Pacific Regional Transnational Organised Crime Disruption Strategy*. <https://www.picp.co.nz/post/launch-of-the-pacific-regional-transnational-organised-crime-disruption-strategy>
62. PIF. (1971). *South Pacific Forum, Wellington, 5–7 August 1971*. <https://forumsec.org/publications/south-pacific-forum-wellington-5-7-august-1971> (NEW)
63. PIF. (1972). *South Pacific Forum, Suva, 12–14 September 1972*. <https://forumsec.org/publications/south-pacific-forum-suva-12-14-september-1972>
64. PIF. (1990). *Twenty-First South Pacific Forum, Port Vila, Vanuatu, 31 July – 1 August 1990*. <https://forumsec.org/publications/twenty-first-south-pacific-forum-port-vila-vanuatu-31-july-1-august-1990>
65. PIF. (1992). *Honiara Declaration on Law Enforcement Cooperation*. https://forumsec.org/sites/default/files/2024-03/1992_HONIARA%20Declaration.pdf

66. PIF. (1997). *Aitutaki Declaration on Regional Security Cooperation*. https://forumsec.org/sites/default/files/2024-03/1997_AITUTAKI%20Declaration.pdf
67. PIF. (2000). *Biketawa Declaration*. <https://pacificsecurity.net/wp-content/uploads/2021/02/Biketawa-Declaration.pdf>
68. PIF. (2005). *Agreement Establishing the Pacific Islands Forum Secretariat*. <https://forumsec.org/sites/default/files/2024-03/Agreement-Establishing-the-Pacific-Islands-Forum-Secretariat-2005-1.pdf>
69. PIF. (2017). *Annex A: Law Enforcement Capacity Building Initiatives*. https://web.archive.org/au/awa/20201007210510mp_/https://www.forumsec.org/wp-content/uploads/2017/11/Annex-A_Law-Enforcement-Capacity-Building-Initatives.pdf
70. PIF. (2018). *Boe Declaration on Regional Security*. <https://forumsec.org/publications/boe-declaration-regional-security>
71. PIF. (2021). *COVID-19 Heralds New Normal: Opening Statement by Hon. Simon Kofe, Chair of Forum Foreign Ministers*. <https://forumsec.org/publications/covid-19-heralds-new-normal-opening-statement-hon-simon-kofe-chair-forum-foreign>
72. PIF. (2021). *Declaration on Preserving Maritime Zones in the Face of Climate Change-Related Sea-Level Rise*. <https://forumsec.org/publications/declaration-preserving-maritime-zones-face-climate-change-related-sea-level-rise>
73. PIF. (2022). *2050 Strategy for the Blue Pacific Continent*. <https://forumsec.org/sites/default/files/2023-11/PIFS-2050-Strategy-Blue-Pacific-Continent-WEB-5Aug2022-1.pdf>
74. PIF. (2022). *Pacific Islands Forum Secretary General's Statement on Tonga*. <https://forumsec.org/publications/pacific-islands-forum-secretary-generals-statement-tonga>

75. PIF. (2023). *2050 Strategy Implementation Plan 2023-2030*. <https://forumsec.org/sites/default/files/2023-12/Annex-A-2050-Strategy-Implementation-Plan-2023-2030.pdf>
76. PIF. (2023). *Declaration on the Continuity of Statehood and the Protection of Persons in the Face of Climate Change*. <https://forumsec.org/publications/2023-declaration-continuity-statehood-and-protection-persons-face-climate-change>
77. PIF. (2023). *Release: Pacific Islands Forum and ASEAN Forge Historic Partnership Memorandum*. <https://forumsec.org/publications/release-pacific-islands-forum-and-asean-forge-historic-partnership-memorandum>
78. PIF. (2024). *Secretary General Meg Taylor's Keynote Address to PIANGO Pre-Council Conference*. <https://forumsec.org/publications/secretary-general-meg-taylors-keynote-address-piango-pre-council-conference>
79. PIF. (2025). *54th Pacific Islands Forum Leaders Communiqué*. https://forumsec.org/sites/default/files/2025-09/54th%20Pacific%20Islands%20Forum%20Leaders%20Communique_final.pdf
80. PIF. (2025). *The Pacific security outlook report*. <https://forumsec.org/sites/default/files/2025-04/Pacific%20Security%202025.pdf>
81. PIF. (2026). *Remarks by Secretary General Waqa at the 2050 Regional Convening*. <https://forumsec.org/publications/remarks-secretary-general-waqa-2050-regional-convening>
82. PIF. (2026). *Agreement to Establish the Pacific Resilience Facility*. <https://forumsec.org/publications/release-tuvalu-and-solomon-islands-ratify-pacific-resilience-facility-treaty>
83. PIF. *Nasonini Declaration on Regional Security*. <https://forumsec.org/publications/nasonini-declaration-regional-security>
84. PIF. *Partnerships*. <https://forumsec.org/partnerships>

85. PIF. *Peace and Security*. <https://forumsec.org/peace-and-security>
86. PINA. (2025). *Forum Dialogue Partners Out*. <https://pina.com.fj/2025/08/15/forum-dialogue-partners-out/>
87. Reuters. (2009). *Fiji Suspended from Pacific Grouping*. <https://www.reuters.com/article/world/fiji-suspended-from-pacific-grouping-idUSTRE5410J9/>
88. Samoa Observer. (2024). *Op-Ed: Climate Security in the Pacific*. https://www.samoaoobserver.ws/category/op_ed/102094
89. Samoa Observer. (2024). *Op-Ed: Geopolitics, but what of other Pacific players?* https://samoaoobserver.ws/category/op_ed/108163
90. Sharland, L. & Feely, G. (2020). *Mapping Pacific Contributions to UN Peacekeeping: Past Experiences and Future Opportunities*. Canberra: ASPI. <https://www.aspi.org.au/report/mapping-pacific-peacekeeping>
91. Solomon Star News. (2024). *Forum Leaders Sound Alarm on Rising Drug Trade in Pacific*. <https://www.solomonstarnews.com/forum-leaders-sound-alarm-on-rising-drug-trade-in-pacific/>
92. South Pacific Nuclear Zone Treaty (*Raratonga Treaty*). <https://forumsec.org/sites/default/files/2024-03/South-Pacific-Nuclear-Zone-Treaty-Raratonga-Treaty-1-min.pdf>
93. SPREP. (2009). *Final Communiqué: 40th Pacific Islands Forum, Cairns*. <https://library.sprep.org/content/final-communication-40th-pacific-islands-forum-cairns>
94. Tarte, S. (2022). Reconciling regional security narratives in the Pacific. *East Asia*, 39(1), 29–43.
95. Tarte, S. (2025). The role of the Pacific Islands Forum in regional security cooperation. In J. Wallis, H. McNeill, J. Batley, & A. Powles (Eds.), *Security*

Cooperation in the Pacific Islands: Politics, Priorities, and Pathways of the Regional Security Patchwork (pp. 17–29). Routledge.

96. Te Ao News. (2025). *Charting a Zone of Peace in a Militarised Pacific*. <https://www.teaonews.co.nz/2025/09/06/charting-a-zone-of-peace-in-a-militarised-pacific/>
97. The Commonwealth. (2025). *Unlocking Climate Finance: From Pacific Shores to African Highlands*. <https://thecommonwealth.org/COP30/news/blog-unlocking-climate-finance-pacific-shores-african-highlands>
98. The Guardian. (2021). *Fiji Sends 50 Peacekeepers to Solomon Islands*. <https://www.theguardian.com/world/2021/nov/29/fiji-sends-50-peacekeepers-to-solomon-islands>
99. Tuvalu Mission to the UN. (2020). *PIF Statement: High-Level Open Debate of the UN Security Council on Climate and Security*. <https://www.un.int/tuvalu/news/pif-statement-high-level-open-debate-un-security-council-climate-and-security>
100. UK Parliament. (2024). *Hansard: Sea Level Rise – Maritime Zones*. <https://hansard.parliament.uk/commons/2024-10-28/debates/24102811000008/SeaLevelRiseMaritimeZones>
101. UN. (2018). *Climate Security Mechanism*. <https://www.un.org/climatesecuritymechanism/en>
102. UN General Assembly. (1994). *Resolution 49/1: Observer Status for the South Pacific Forum*. <https://docs.un.org/en/A/RES/49/1>
103. UNDP. (1994). *Human Development Report 1994*. <https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdr1994encompletenostats.pdf>
104. UNDP. (2020). *Climate Security in the Pacific*. <https://www.undp.org/pacific/projects/climate-security>

105. UNDP. (2020). *United Nations Launches Pioneering Climate Security Project in the Pacific Supported by UN SG's Peacebuilding Fund*. <https://www.undp.org/pacific/press-releases/united-nations-launches-pioneering-climate-security-project-pacific-supported-un-sgs-peacebuilding-fund>
106. UNDP. (2026). Pacific Power. How regional cooperation transformed the world's largest tuna fishery. <https://www.undp.org/nature/news/pacific-power>
107. United States Studies Centre. *Maritime Security and Climate Change in the Indo-Pacific*. <https://www.ussc.edu.au/maritime-security-and-climate-change-in-the-indo-pacific>
108. UNTERM. *Madang Framework for Action 2005-2015*. <https://unterm.un.org/unterm2/en/view/UNHQ/FE591D3105B2CE40852571FB0062A364>
109. UNODC. (2024). *Transnational Organized Crime in the Pacific: Expansion, Challenges and Impact*. https://www.unodc.org/roseap/uploads/documents/2024/TOCTA_Pacific_2024.pdf
110. UNODC. (2024). *Transnational Organized Crime in the Pacific: Expansion, Challenges and Impact – Story*. <https://www.unodc.org/roseap/en/2024/10/transnational-organized-crime-in-the-pacific-expansion-challenges-and-impact/story.html>
111. Wallis, J., & McNeill, H. (2021). The implications of COVID-19 for security in the Pacific Islands. *The Round Table*, 110(2), 203–216.
112. Wallis, Joanne, Maima Koro, and Corey O'Dwyer. (2024). "The 'Blue Pacific' Strategic Narrative: Rhetorical Action, Acceptance, Entrapment, and Appropriation?" *The Pacific Review*, vol. 37, no. 4, pp. 797–824.

113. Wallis, J., H. McNeill, J. Batley, and A. Powles, eds. (2025). *Security Cooperation in the Pacific Islands: Politics, Priorities, and Pathways of the Regional Security Patchwork*. Routledge.
114. Wallis, Joanne, et al., eds. (2024). *Power and Influence in the Pacific Islands: Understanding Statecraftiness*. Taylor & Francis.
115. Wallis, J., McNeill, H., Batley, J., & Powles, A. (2023). Security cooperation in the Pacific Islands: Architecture, complex, community, or something else? *International Relations of the Asia-Pacific*, 23(2), 263–296.
116. Wallis, Joanne, et al. (2026). "Mapping Security Cooperation in the Pacific Islands (2026 edition)."